

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง) พุทธศักราช 2545 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุพรรณบุรี โดยใช้แบบจำลองชิป (CIPP Model) ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เป็นหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินการวิจัย ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 ความสำคัญของหลักสูตร
 - 1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
 - 1.4 ลักษณะของหลักสูตรที่ดี
 - 1.5 การพัฒนาหลักสูตร
2. การประเมินหลักสูตร
 - 2.1 ความหมายของการประเมินหลักสูตร
 - 2.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร
 - 2.3 ความสำคัญของการประเมินหลักสูตร
 - 2.4 ลักษณะการประเมินหลักสูตร
 - 2.5 ขั้นตอนการประเมินหลักสูตร
 - 2.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร
3. การประเมินหลักสูตรตามแบบจำลองชิป
 - 3.1 องค์ประกอบของตัวแบบ
 - 3.2 การประเมินเป็นช่วงและการประเมินผลรวม
 - 3.3 การแบ่งองค์ประกอบในการประเมินผลผลิต
 - 3.4 จุดเน้นเพื่อการปรับปรุง
 - 3.5 องค์ประกอบของค่านิยมในการประเมิน
 - 3.6 มาตรฐานในการประเมิน
 - 3.7 การประเมินผลกระทบ
 - 3.8 การประเมินหลักสูตรในรูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model)
4. หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง) พุทธศักราช 2545 และการนำไปใช้
 - 4.1 แนวคิดของหลักสูตร
 - 4.2 กรอบแนวคิดของหลักสูตร

- 4.3 การกำหนดเป้าหมายของผลลัพธ์ของหลักสูตร
- 4.4 ปรัชญาของหลักสูตร
- 4.5 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- 4.6 คุณสมบัติของผู้ศึกษา
- 4.7 ระบบการศึกษา
- 4.8 โครงสร้างหลักสูตร
- 4.9 การวัดและประเมินผลการเรียน
- 4.10 การเตรียมความพร้อมเพื่อนำหลักสูตรไปใช้
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ประกอบด้วย ความหมายของหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร ลักษณะของหลักสูตร ที่ดีและการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความหมายของหลักสูตร

คำว่าหลักสูตรมาจากคำว่า "Curriculum" ซึ่งมาจากภาษาละตินว่า "Currere" แปลว่า ลู่วิ่งหรือทางวิ่ง และผู้ตั้งกล่าวนี้นี้หมายถึงอุปสรรคหรืองานที่บุคคลจะต้องเอาชนะหรือทำให้สำเร็จจบสิ้น เป็นสิ่งที่มนุษย์คาดหวังจะทำให้สำเร็จบริบูรณ์ (ปราโมทย์ จันทรเรือง, 2548, หน้า 1) ได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้นิยามของหลักสูตรไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

จินตนา ยูนิพันธ์ (2527, หน้า 53) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรคือแบบแผนของประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหมดที่สถาบันการศึกษาจัดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการและสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้

โชติ เพชรชื่น (2529, หน้า 8) ได้สรุปความหมายหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. หลักสูตร หมายถึง เอกสารชุดหนึ่งที่อธิบายถึงปรัชญา หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาและข้อปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลการเรียน ตลอดทั้งคำแนะนำในการที่จะนำหลักสูตรไปใช้
2. หลักสูตร หมายถึง ระบบในการจัดการทางด้านการศึกษา การจัดการศึกษาต้องดำเนินการเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น (Input) ได้แก่ การจัดการด้านบุคลากร อาคารสถานที่ อุปกรณ์การสอน งบประมาณ ฯลฯ เกี่ยวกับกระบวนการ (Process) และเกี่ยวกับผลผลิต (Product)
3. หลักสูตร หมายถึง ศาสตร์สาขาหนึ่งซึ่งมีทฤษฎีหลักการแนวคิดและการประยุกต์

ทฤษฎี หรือหลักการดังกล่าวเพื่อใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อจัดสร้างและพัฒนาหลักสูตร งานที่จะต้องอาศัยผู้มีความรู้ในหลักการหรือทฤษฎีอย่างถ่องแท้จึงจะทำให้การจัดการศึกษา บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

สัจด์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 70-75) ได้ให้คำนิยามของหลักสูตรตามจุดเน้น แตกต่างกัน 8 ประเภท คือ

1. หลักสูตร หมายถึง กระบวนวิชาหรือรายการเนื้อหาวิชาที่จัดสอนในโรงเรียน
2. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็กนักเรียน
3. หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการสอน
4. หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหวังจะให้เด็กได้รับ
5. หลักสูตร หมายถึง สื่อกลางหรือวิถีทางที่จะนำเด็กไปสู่จุดหมายปลายทาง
6. หลักสูตร หมายถึง ข้อผูกพันระหว่างนักเรียนกับครูผู้สอนและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

7. หลักสูตร หมายถึง กระบวนการปะทะสังสรรค์ระหว่างนักเรียนกับครูและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

8. หลักสูตร หมายถึง แผนงานที่วางไว้ล่วงหน้า

ทิตินา แชมมณี (2540, หน้า 133) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่าเป็น โปรแกรมการศึกษาใดก็ตามที่กำหนดโครงสร้างการเรียน ซึ่งประกอบด้วยรายวิชาต่างๆ พร้อมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนของแต่ละรายวิชา

วิชัย ดิสสระ (2535, หน้า 19) ได้รวบรวมคำนิยามของหลักสูตรไว้อย่าง กว้างขวาง มี 8 ประเภท คือ

กลุ่มวิชาหรือประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนภายใต้คำแนะนำของโรงเรียน

1. หลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ในการเรียนทั้งหมดที่นักเรียนพึงได้รับ จากโรงเรียน
2. การจัดรายวิชาทั้งกิจกรรมและมวลประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งนักเรียนได้รับภายใต้ การดูแลและแนะนำของโรงเรียน ไม่ว่ากิจกรรมหรือประสบการณ์นั้นจะเป็นในหรือนอกโรงเรียน
3. เชื้อของความตั้งใจเกี่ยวกับโอกาสในการจัดให้คนได้รับการศึกษาร่วมกับคนอื่น และสิ่งอื่นๆ ในระยะเวลาและเนื้อหาที่จัดไว้อย่างแน่นอน
4. ประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็กนักเรียน
5. มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียนเนื้อหาวิชาที่ตนคิดแบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อม เมื่อประมวลเข้ากันแล้วก็จะ เป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก
6. ประกอบด้วยแม่บท เอกสารและวัสดุอุปกรณ์การเรียน กิจกรรมการเรียนและการประเมินผล
7. โปรแกรมการศึกษาซึ่งประกอบด้วย โปรแกรมการเรียน โปรแกรมกิจกรรม

และ โปรแกรมแนะแนว

8. คือประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลาย ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันและตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อใช้ภายในหรือนอกสถานศึกษา โดยมีความคาดหวังให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ซาร์จ บิวตรี (2542, หน้า 70-75) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่าหลักสูตร คือ แผนที่ได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงจุดหมาย การจัดเนื้อหากิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

กรมวิชาการ (2544, หน้า 27-28) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่า การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐาน และรายวิชาที่ต้องการเพิ่มเติมเป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

ถวัลย์ มาศจรัส (2545, หน้า 52) กล่าวว่าหลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ หลักสูตรเป็นแผนหรือแนวทาง หรือข้อกำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน

คาร์เตอร์ กู๊ด (Carter V. Good, 1973, p.157) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. หลักสูตร คือเนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้เรียน เพื่อให้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาที่ตนเรียน เช่น หลักสูตรทางสังคมศาสตร์ หลักสูตรศิลปศาสตร์ เป็นต้น
2. หลักสูตร คือ แผนของเนื้อหาวิชาทั้งหมดโดยทั่วไป หรือเอกสารเฉพาะซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสอนที่ทางโรงเรียนจะต้องจัดให้กับผู้เรียน
3. หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การแนะแนวของสถานศึกษา

เซย์เลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor ,& Alexander, 1974, p 2) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า คือ โครงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการอาศัยบุคคลอื่นหรือเครื่องมืออื่นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ ทั้งนี้โดยกำหนดขอบเขตการเรียนรู้ด้านเนื้อหาวิชาและระยะเวลาไว้อย่างแน่นอน

โบแชมพ์ (Beauchamp, 1967, p 196) ได้นิยามหลักสูตรว่า เป็นแผนที่เขียนไว้อย่างชัดเจนเพื่อบอกขอบเขต และการจัดโปรแกรมการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งตัวหลักสูตรประกอบด้วย

1. ข้อความที่กล่าวถึงแนวทางในการวางแผนการเรียนการสอน
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

3. เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

4. ระบบแนวทางการประเมินผลคุณค่าและประสิทธิภาพของหลักสูตร

ทาบ (Taba, 1962, p.8) ได้นิยามหลักสูตรไว้อย่างกะทัดรัดว่า “แผนสำหรับการเรียนรู้” และได้ขยายนิยามนี้ลงไปในรายละเอียดที่ค่อนข้างจะเป็นรูปธรรมว่า “ไม่ว่าจะมีการออกแบบให้เฉพาะเพียงใดก็ตาม หลักสูตรทุกประเภทจะประกอบด้วยส่วนประกอบที่แน่นอน ตามปกติหลักสูตรจะบรรจุข้อความเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายเฉพาะ หลักสูตรชี้ให้เห็นถึงการเลือกและการจัดเนื้อหา พร้อมทั้งบ่งบอกหรือแสดงแนวทางที่แน่นอนของการเรียนการสอน ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์หรือการจัดเนื้อหาสาระเป็นข้อกำหนดหรือไม่ก็ตาม ประการสุดท้ายหลักสูตรจะรวมถึงโปรแกรมการประเมินผลเข้าไว้ด้วย

จากนิยามและความหมายของหลักสูตรตามที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า หลักสูตรจะมีความหมาย ทั้งในส่วนที่นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรได้นิยามไว้คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ซึ่งหากจะพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ความหมายของหลักสูตรจะมีวิวัฒนาการคือเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่หลักสูตรตามความหมายปัจจุบัน คือแผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2. ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาประเภทใดและระดับใดก็ตามจะขาดหลักสูตรไปไม่ได้ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรหลักสูตรไว้ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า การที่จะทราบว่าการศึกษาระดับต่างๆ จะดีหรือไม่ดีนั้น สามารถศึกษาได้จากหลักสูตรการศึกษาในระดับนั้นๆ ของประเทศ เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการปรับจุดมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษาของชาติเข้าสู่การปฏิบัติ ในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ หลักสูตรเป็นเสมือนหางเสือที่จะกำหนดทิศทางให้การเรียนการสอนเป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษา เป็นเครื่องชี้นำทางในการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งจุดมุ่งหมายเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา และเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเจริญของชาติ ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสมทันสมัยและมีประสิทธิภาพ คนในประเทศนั้นย่อมมีความรู้ มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 10 - 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ และหลักสูตรนำความมุ่งหมายและนโยบายการศึกษาแปลงเป็นการกระทำขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา หลักสูตร คือหัวใจของการศึกษา ถ้าปราศจากหลักสูตรแล้วการศึกษาย่อม

ดำเนินไปไม่ได้ นอกจากนี้แล้ว หลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน หลักสูตร จึงเปรียบเสมือนแผนที่เดินเรือ ซึ่งบอกให้กับต้นหรือครูผู้สอนรู้ว่า จะต้องตั้งเข็มทิศไปทางใดและจุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนคืออะไร การเรียนการสอนนั้นคือการนำหลักสูตรไปแปลงเป็นภาคปฏิบัติจริงๆ เหมือนกับการที่ช่างลงมือสร้างบ้านโดยการตอกเข็มทำฐานราก ก่อโครงสร้างและส่วนอื่นๆ จนเป็นบ้านขึ้นมาในที่สุด ช่างต้องอาศัยแบบแปลนช่วยในการก่อสร้างฉันใด ผู้เรียนผู้สอนก็จำเป็นต้องอาศัยหลักสูตรเพื่อช่วยในการเรียนการสอนฉันนั้น หลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง

สุนีย์ ภูพันธ์ (2545, หน้า 17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า

1. หลักสูตรเป็นเสมือนบัวหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา
3. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในทางให้การศึกษา
4. ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนวทางปฏิบัติแก่ครู
5. หลักสูตร เป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
6. หลักสูตร เป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าผู้เรียนและสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้าง
7. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
8. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและผาสุกเป็นอย่างไร
9. หลักสูตรย่อมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นเช่นไร
10. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนในอันที่จะอยู่ร่วมในสังคมและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติบ้านเมือง

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545, หน้า3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกๆ ด้าน หลักสูตรจะชี้ให้ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ ครู ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้สามารถจัดมวลประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จนบรรลุผลตามจุดหมายของการจัดการศึกษา

ปราโมทย์ จันท์เรือง (2548, หน้า 6-7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรเปรียบเสมือนจึงเปรียบเสมือนแผนที่เดินเรือ ซึ่งบอกให้กับต้นหรือครูผู้สอนรู้ว่า จะต้องตั้งเข็มทิศไปทางใดและจุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนคืออะไร และระหว่างทางที่ไป

จะต้องทำอะไรบ้าง ต้องใช้สื่อหรืออุปกรณ์ช่วยหรือต้องมีการตรวจสอบประเมินผล หรือต้องปรับปรุงวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ในการเรียนการสอนนั้นผู้เรียนต้องทราบล่วงหน้าว่าจะได้เรียนรู้อะไรและจะได้รับผลอย่างไร นอกจากนี้จะต้องมีการเตรียมการอย่างไรจึงจะสามารถเรียนรู้และได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

จากทัศนะของนักการศึกษาดังกล่าว พอสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการปรับจูนมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิบัติ นอกจากนี้แล้วหลักสูตรยังเปรียบเสมือนเข็มทิศ แผนที่เดินเรือที่คอยบังคับและกำหนดทิศทางกระบวนการการจัดการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพคนในประเทศมีความรู้ มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่

3. องค์ประกอบของหลักสูตร

นักวิชาการด้านหลักสูตร ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้
 สัจด์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 244) ได้เสนอว่าหลักสูตรควรแบ่งออกเป็น 7 ส่วนประกอบด้วย

1. เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายและประสพการณ์
3. เนื้อหาสาระและประสพการณ์
4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
5. การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาในชุมชน
6. การประเมินผล
7. การเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้เรียน

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 14) กล่าวว่าหลักสูตรมีองค์ประกอบอย่างน้อย 6 องค์ประกอบ คือ

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาวิชาและประสพการณ์
3. วิธีการสอนและการดำเนินการ
4. วัสดุอุปกรณ์การสอน
5. กิจกรรมการเรียนการสอน
6. การประเมินผล

ชำระ บัวศรี (2542, หน้า 8) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (education goal and policies) หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2. จุดหมายของหลักสูตร (curriculum aims) หมายถึงผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน หลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (type and structures) หมายถึงลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์
4. จุดประสงค์ของวิชา (subject objectives) หมายถึงผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นไปแล้ว
5. เนื้อหา (content) หมายถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการได้รับ
6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (instructional objectives) หมายถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถหลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (instructional strategies) หมายถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้
8. การประเมินผล (evaluation) หมายถึงการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (curriculum materials and instructional media) หมายถึงเอกสาร สิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวีดิทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาและอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

สำหรับหลักสูตรพยาบาลศาสตร์นั้น จินตนา ยูนิพันธ์ (2527, หน้า 54-56) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย

1. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมุ่งให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ และจะต้องสอดคล้องกับปรัชญาหรือปณิธานของสถาบันอุดมศึกษา มาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพของสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ซึ่งรวมถึงการผดุงครรภ์ด้วย รวมทั้งมีความก้าวหน้าทางวิชาการและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม
2. โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วย 4 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ หมวดวิชาชีพและหมวดวิชาเลือกเสรี มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 130 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150 หน่วยกิต
3. โปรแกรมการเรียน ซึ่งแสดงถึงลำดับรายวิชาต่างๆที่นักศึกษาต้องเรียนตลอดหลักสูตร
4. การประเมินผลการเรียนการสอนในหลักสูตรจะต้องมีระบบการประเมินผลที่ใช้ในหลักสูตรนั้นๆทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สอนนำไปปฏิบัติได้

5. คำอธิบายรายวิชา ของรายวิชาทุกวิชาที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรนั้นๆ ทาบ (Taba 1967, pp.267 - 288) ให้ความเห็นว่า หลักสูตรไม่ว่าจะออกแบบหรือมีรูปแบบใดก็ตาม ควรมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความมุ่งหมาย (objective) เป็นการกำหนดว่าต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนอย่างไร หรือจะให้ศึกษาอะไร ซึ่งจุดมุ่งหมายจะเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระ การเรียนการสอนและการประเมินผล

2. เนื้อหาวิชา (content) เป็นการเลือกสรรและจัดเนื้อหาวิชาความรู้และประสบการณ์ต่างๆที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

2.1 ความตรงและความเป็นแก่นสารของเนื้อหา (validity and significance of content)

2.2 ความสอดคล้องตามสภาพความเป็นจริงของสังคม (consistency with social realities)

2.3 ความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึก (balance of breadth and depth)

2.4 ความสามารถสนองตอบความมุ่งหมายได้หลายประการ (provision for wide range of objective)

2.5 สอดคล้องกับบุคลิกภาพในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน (learning abilities and adaptabilities to experience of student)

2.6 สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (appropriateness to the needs and interest of student)

3. การนำหลักสูตรไปใช้ (curriculum implementation) หมายถึง การนำหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้เกิดผล

4. การประเมินหลักสูตร (evaluation) เป็นการค้นหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลได้ตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่และมากน้อยเพียงใด

โบแชมพ์ (beauchamp, 1975, pp.107 – 109)ได้กล่าวว่ายุทธศาสตร์ประกอบสำคัญซึ่งจะต้องเขียนไว้ในเอกสารหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. เนื้อหาสาระและวิธีจัดการ

2. จุดมุ่งหมายทั่วไป

3. แนวทางการนำหลักสูตรไปใช้

4. การประเมินผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือวัตถุประสงค์

2. โครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย เนื้อหาสาระของหลักสูตรและมวล ประสมการณ์ที่กำหนดในหลักสูตร

3. การนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งประกอบด้วย การจัดป้จจัยและสภาพการจัดการเรียน การสอน ตลอดจนการวัดประเมินผลการเรียนการสอนในหลักสูตร

4. การประเมินหลักสูตร เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรหรือการ ประเมินคุณลักษณะของผลผลิตที่ได้จากหลักสูตร

4. ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

หลักสูตรเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรที่ดีจะนำไปสู่ การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเกิดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา มีนักการศึกษา หลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของหลักสูตรที่ดีไว้หลายแนวคิด ดังนี้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2545, หน้า 19-20) กล่าวว่าลักษณะของหลักสูตรที่ดีจะต้องมี ลักษณะ ดังนี้

1. ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษา
2. ตรงตามลักษณะของพัฒนาของเด็กในช่วงวัยต่างๆ
3. ตรงตามลักษณะวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและเอกลักษณ์ของชาติ
4. มีเนื้อหาสาระของเรื่องที่สอนบริบูรณ์เพียงพอ ที่จะช่วยให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็นและมีพัฒนาการในทุกๆ ด้าน
5. สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน คือจัดวิชาทักษะและวิชาเนื้อหาให้ เหมาะสมกันในส่วนที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเจริญงอกงามในทุกด้าน
6. หลักสูตรที่ดี ควรสำเร็จด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย
7. หลักสูตรที่ดี จะต้องยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมกับสภาพการณ์ต่างๆ เช่น ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมความเป็นอยู่การดำรงชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติความ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ความเปลี่ยนแปลงทางปรัชญา การศึกษา แนวคิดทางจิตวิทยา ฯลฯ
8. หลักสูตรที่ดี จะต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้ต่อเนื่องกันไปและจะต้องเรียงลำดับ ความยากง่ายไม่ให้ขาดตอนจากกัน
9. หลักสูตรที่ดีจะต้องเป็นประสมการณ์ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของเด็ก
10. หลักสูตรที่ดี จะต้องเพิ่มพูนและส่งเสริมทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นของเด็ก
11. หลักสูตรที่ดีย่อมส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ ความคิดริเริ่มมี ความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินชีวิต
12. หลักสูตรที่ดี จะต้องส่งเสริมให้เด็กทำงานเป็นอิสระและทำงานร่วมกันเป็นหมู่ คณะ เพื่อพัฒนาให้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย
13. หลักสูตรที่ดีย่อมบอกแนวทางวิธีสอน และอุปกรณ์สื่อการสอนประกอบ

เนื้อหาสาระที่จะสอนไว้อย่างเหมาะสม

14. หลักสูตรที่ดีย่อมมีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา เพื่อทราบข้อบกพร่องในอันที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งๆขึ้นไป

15. หลักสูตรที่ดีจะต้องจัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีโอกาสแก้ปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ

16. หลักสูตรที่ดีต้องส่งเสริมให้เด็กรู้จักแก้ปัญหา

17. หลักสูตรที่ดีจะต้องจัดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิตเด็ก

18. หลักสูตรที่ดีจะต้องจัดประสบการณ์และกิจกรรมหลายๆ อย่าง เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกอย่างเหมาะสมตามความสนใจ ความต้องการ และความสามารถของแต่ละบุคคล

19. หลักสูตรที่ดีจะต้องวางกฎเกณฑ์ไว้อย่างเหมาะสมแก่การนำไปปฏิบัติและสะดวกแก่การวัดและประเมินผล

เชย์เลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander 1974, pp. 44-45) กล่าวว่าหลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1. เนื้อหาของหลักสูตรครอบคลุมข้อมูลที่ได้จากนักเรียน สังคม กระบวนการเรียนการสอน และความรู้ที่ควรได้รับหรือไม่อย่างไร

2. มีจุดหมายไว้ชัดเจน

3. กระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนมีโอกาสก้าวหน้าและมีอิสระในการพัฒนาความสามารถความสนใจ

4. นักเรียนและครูมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับแผนการเรียนต่างๆ ในหลักสูตร

5. จุดหมายที่สำคัญมีความสอดคล้องกับโอกาสที่จะเรียนภายในกลุ่ม

6. มีความเหมาะสมสอดคล้องตัวที่จะนำไปใช้อย่างจริงจังหรือไม่ อย่างไร

7. แผนงานเหมาะสมกับศูนย์กลางการศึกษาในโรงเรียนหรือไม่

8. ความต้องการเป็นแรงดันจากภายนอก ได้รับการพิจารณาผ่านกระบวนการที่กำหนดไว้สมดุลหรือไม่

9. แผนงานของหลักสูตรมีความกว้างขวางหรือไม่

10. กลุ่มที่รับผิดชอบในการวางแผนนั้นเป็นตัวแทนของบุคคลที่เกี่ยวข้องเช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน โดยส่วนรวมและกลุ่มอาชีพผู้ปกครอง

จากทัศนะของนักวิชาการทางการศึกษาดังกล่าว พอสรุปได้ว่าหลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เทคโนโลยี และความต้องการของผู้เรียน หลักสูตรที่ดีจะต้องสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือของทุกฝ่ายเพราะหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา ถ้าประเทศมีหลักสูตรที่ดี เหมาะสมทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนย่อมมีความรู้ มีคุณภาพและมีศักยภาพในการพัฒนาประเทศต่อไป

5. การพัฒนาหลักสูตร

ตามแนวทางของการพัฒนาหลักสูตรนั้น ภายหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้ว จะต้องมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลต่างๆ มาพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรนั้นมุ่งที่จะให้ได้หลักสูตรที่ดีเหมาะสมกับสังคมในยุคนั้นๆ

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 10) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรคือ การพยายามวางโครงการที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หรือการพัฒนาหลักสูตรและการสอนคือระบบโครงสร้างของการจัดโปรแกรมการสอน การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การปรับปรุงตำราแบบเรียน คู่มือครู และสื่อการเรียนต่างๆ การวัดและการประเมินผลการใช้หลักสูตร การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร และให้การอบรมครูผู้ใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน รวมทั้งการบริหารและบริการหลักสูตร

สังค์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 30) กล่าวว่า คำว่า การพัฒนาเป็นคำที่ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "Development" ซึ่งเป็นความหมายเด่นชัดอยู่ 2 ลักษณะ คือ (1) การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น และ (2) การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน

วิชัย คิสสระ (2535, หน้า 37) ได้ให้ข้อคิดในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ เช่น
 - ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน
 - ความต้องการของสังคมในแง่ของผู้ใช้ผลผลิต
 - ความก้าวหน้าทางวิชาการ
 - ความต้องการของสังคมและสิ่งแวดล้อม
 - ความสอดคล้องของเนื้อหาสาระและสิ่งแวดล้อม
 - การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม
2. การดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตรต้องกระทำให้ครบ 5 ขั้นตอน คือ
 - การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
 - การเลือกและการจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์
 - การนำหลักสูตรไปใช้
 - การประเมินผลหลักสูตร
 - การปรับปรุงหลักสูตร

3. หลักสูตรที่ติดตั้งต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับ

- การบริหารหลักสูตร
- การจัดแผนการเรียนการสอน
- วิธีสอนและคุณสมบัติของผู้สอน
- สถานที่ สื่อการเรียนการสอน
- หนังสือหรือตำราเรียน

4. ต้องมีการประชุมสัมมนา ปรึกษาหารือร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพและเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

ทาบ (Taba, 1962, pp.88 - 97) นักพัฒนาหลักสูตรได้ให้ความหมายของ “การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร” ว่าหมายถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรทั้งระบบหรือเปลี่ยนทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายหรือวิธีการและการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะกระทบกระเทือนทางด้านความรู้และความรู้สึกนึกคิดของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตรหมายถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วน โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานหรือแบบของหลักสูตรเดิม

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good, 1973, pp.157-158) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตรเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่งเพื่อให้เหมาะสมกับสถานศึกษาโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัตถุประสงค์ วิธีสอนรวมทั้งการประเมินผลส่วนคำว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่

เซย์เลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, pp.8 - 9) ให้คำจำกัดความของการพัฒนาหลักสูตรว่า เป็นการจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อนการพัฒนาหลักสูตรอาจหมายถึง การสร้างเอกสารอื่นๆสำหรับนักเรียนด้วย นอกจากนี้การจัดทำหรือการพัฒนาหลักสูตรนั้น มีงานที่สำคัญๆ อยู่ 3 ประการคือ

1. การพิจารณาและการกำหนดเป้าหมายเบื้องต้นที่สำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรที่จัดทำนั้นมีเป้าหมายเพื่ออะไร ทั้งส่วนรวมและส่วนย่อยของหลักสูตรนั้นๆ อย่างชัดเจน
2. การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและวัสดุประกอบการเรียนการสอน การเขียน การเลือกสรรเนื้อหาสาระเพื่อการอ่าน การทำแบบฝึกหัด หัวข้อสำหรับการอภิปราย กิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เป็นต้น
3. การกำหนดระบบการจัดวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนตลอดจนการทดลองที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับการเรียนการสอนแต่ละวิชาและแต่ละชั้นเรียน

กล่าวโดยสรุปการพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การดำเนินการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่หรือจัดทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น โดยคำนึงถึงปัญหาของหลักสูตรปัจจุบัน

ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการและความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร ประกอบด้วยความหมายของการประเมินหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ลักษณะการประเมินหลักสูตร ความสำคัญของการประเมินหลักสูตร วิธีการประเมินหลักสูตร ขั้นตอนการประเมินหลักสูตร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรตามแบบจำลองซีปซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ความหมายของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นส่วนที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อคุณภาพของหลักสูตร เพราะการประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือสารสนเทศเพื่อที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของหลักสูตรว่าผลที่ได้รับเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยอาจจะประเมินตัวหลักสูตรหรือองค์ประกอบของหลักสูตรหรือจะประเมินหลักสูตรทั้งระบบก็ได้ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good, 1945, p.209) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินหลักสูตร คือการประเมินผลของกิจกรรมการเรียนภายในขอบข่ายของการสอนที่เน้นเฉพาะจุดประสงค์ของการตัดสินใจในความถูกต้องของจุดมุ่งหมาย ความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของเนื้อหาและผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์เฉพาะซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจในการวางแผนการจัดโครงการต่อเนื่องและการหมุนเวียนกิจกรรมโครงการต่างๆ ที่จะจัดให้มีขึ้น

ลี ครอนบาช (Lee J. Cronbach, 1970, p.231) ได้ให้ความหมายว่า การประเมินหลักสูตรคือ การรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจในเรื่องโปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษา

สตัฟเฟิลบีม, และคนอื่นๆ (Stufflebeam, et al, 1971, p.128) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร คือกระบวนการหาข้อมูลเก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าเดิม

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 220) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่าเป็นการเตรียมข้อสนเทศ เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจในระยะต่างๆ ของการพัฒนาหลักสูตร

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541, หน้า 20-21) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การประเมิน หมายถึง กระบวนการใช้ดุลพินิจ (Judgement) และ/หรือ ค่านิยม ข้อจำกัดต่างๆ ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการเปรียบเทียบผลที่

วัดได้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เกณฑ์ที่กำหนดอาจเป็นเกณฑ์แบบสัมพัทธ์หรืออิงกลุ่ม หรือ เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute criteria) ก็ได้

การประเมิน = การวัด + ตulyพิณิจ

2. การประเมิน หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ (เชิงคุณค่า) เพื่อช่วยผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจ ได้ตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2543, หน้า 23) ได้ให้ความหมายว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูลของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อนำข้อมูลที่ได้อไปเทียบกับเกณฑ์แล้วตัดสินใจให้คุณค่าต่อข้อมูลของสิ่งนั้นๆ

จากความหมายของการประเมินหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่า นักการศึกษาได้ให้ความหมายเป็น 2 ลักษณะ คือ ความหมายแรกเป็นการให้ความหมายในแง่ที่เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องทำการประเมินและความหมายที่สองในแง่ของกระบวนการประเมินผล ส่วนความหมายของการประเมินหลักสูตรมีความหมายถึงการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจข้อบกพร่องหรือปัญหา เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นหรือตัดสินใจคุณค่าของหลักสูตรนั้นๆ

2. จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ ดังนี้
สันต์ ธรรมบำรุง (2527, หน้า 140) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร คือ

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นสามารถสนองตอบวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ เช่น หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มีจุดมุ่งหมายที่จะฝึกผู้เรียนให้เป็นพยาบาลที่มีความสามารถปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณลักษณะที่ดีคือมีคุณธรรมจริยธรรม การประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตก็เพื่อทำการตรวจสอบว่าหลักสูตรนั้นช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

2. เพื่ออธิบายและดูว่าลักษณะของส่วนประกอบต่างๆ ของหลักสูตร ในแง่ของหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การเรียนรู้ การเรียนการสอน กิจกรรม สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลมีความสอดคล้องและตอบสนองความต้องการหรือไม่

3. เพื่อตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้ มีข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง

4. เพื่อตัดสินว่าการวางเค้าโครงและรูปแบบของระบบการบริหารงานด้านวิชาการและการบริหารงานด้านหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่

5. เพื่อพิจารณาว่าโครงสร้างของหลักสูตรอันได้แก่ หลักการและจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล มีความสอดคล้องระหว่างกันเพียงใด และโครงสร้างดังกล่าวนี้สอดคล้องกับปรัชญาแผนพัฒนานโยบายของประเทศและความต้องการของสังคมเพียงใด

6. เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรว่าสมควรนำไปใช้ดำเนินการต่อไปหรือไม่ มีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

7. เพื่อพิจารณาคุณภาพของผลผลิตของหลักสูตรว่า มีคุณลักษณะหรือมีคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษาหรือไม่อย่างไร

ทิสนา แชมมณี (2537, หน้า 134) กล่าวว่าโดยทั่วไปการประเมินหลักสูตรใดก็ตาม จะมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เพื่อหาคคุณค่าของหลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นสามารถสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่

2. เพื่อตัดสินว่าการวางเค้าโครงและระบบของหลักสูตรตลอดจนการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

3. เพื่อวัดผลดูว่า ผลผลิตคือผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 192-193) กล่าวว่าโดยทั่วไปการประเมินหลักสูตรใดก็ตาม จะมีจุดมุ่งหมายที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร

2. เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศกับกำดูแลและการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปหรือควรรยกเลิกการใช้ หลักสูตรเพียงบางส่วนหรือยกเลิกทั้งหมด

4. เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร หลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วหรือไม่อย่างไร

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541, หน้า 92-93) กล่าวว่าการประเมินหลักสูตรกระทำขึ้นเพื่อช่วยปรับปรุงการบริหารงานหรือโครงการ ตลอดจนการดำเนินงานต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ หรืองานที่รับผิดชอบอย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพสูงสุด สำหรับวัตถุประสงค์เฉพาะของการประเมินมีดังนี้

1. เพื่อช่วยปรับปรุงพัฒนางานหรือโครงการต่างๆ

2. เพื่อตัดสินผลเกี่ยวกับระดับผลสัมฤทธิ์ของงานหรือโครงการต่างๆ

3. เพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการหรือขนาดของโครงการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

4. เพื่อกระตุ้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

วิลัย ทองแผ่ (2546, หน้า 18) กล่าวว่าการประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อวินิจฉัยหาข้อบกพร่อง จุดอ่อนจุดแข็งของหลักสูตรและการนำหลักสูตร

ไปใช้ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานของหลักสูตรที่ถูกต้อง

2. เพื่อแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการดำเนินงานของหลักสูตร

3. เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากทัศนะของนักวิชาการทางการศึกษาดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมาย เพื่อ 1) พิจารณาตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของหลักสูตรนั้นว่า หลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ 2) ค้นหาข้อบกพร่องของหลักสูตรทั้งด้านเอกสารหลักสูตรที่กำหนด หลักการ จุดประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหาสาระ ตลอดจนกระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล 3) ประเมินผลสัมฤทธิ์หรือคุณภาพของผู้เรียน

3. ความสำคัญของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะทำให้ทราบว่า หลักสูตรนั้นมีคุณภาพและประสิทธิภาพหรือไม่ การประเมินมีความสำคัญในการจัดการศึกษา การจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรต้องอาศัยผลจากการประเมินหลักสูตรเป็นสำคัญ มีนักการศึกษากล่าวถึงความสำคัญของการประเมินหลักสูตร ดังนี้

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2543, หน้า 35) กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินหลักสูตรว่า

1. ทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นนั้น มีจุดดีหรือจุดบกพร่องตรงไหนบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงหลักสูตรได้ถูกต้อง ส่งผลให้หลักสูตรมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

2. ช่วยส่งเสริมและปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นเนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะชี้ให้เห็นถึงข้อดี ข้อเสียที่เกิดขึ้นสามารถช่วยในการวางแผนการเรียนการสอน

3. ช่วยในการส่งเสริมการเรียนของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนสามารถทราบระดับการเรียนและการพัฒนาของตน จึงเป็นการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนได้ทางหนึ่ง

4. ช่วยในการปรับปรุงด้านการบริหารในสถานศึกษาและการปฏิบัติงานของบุคลากร

5. ช่วยในการแนะแนวทั้งด้านการเรียนและอาชีพของผู้เรียน

6. ช่วยชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนา

สำราญ มีแจ้ง (2544, หน้า 21-22) กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินหลักสูตรว่า

1. ช่วยชี้ให้เห็นว่าจุดประสงค์ของการดำเนินงานนั้นเหมาะสมและเป็นไปได้เพียงใด

2. ทำให้ทราบว่าที่ดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

3. กระตุ้นให้มีการเร่งรัด ปรับปรุงการดำเนินงานเมื่อพบข้อบกพร่องในการ

ดำเนินงาน

4. ช่วยให้เห็นข้อบกพร่องในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน
5. ช่วยควบคุมการดำเนินงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
6. ช่วยให้ข้อสนเทศแก่ผู้บริหารในด้านการดำเนินงาน
7. ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม

จะเห็นได้ว่า การประเมินหลักสูตรมีความสำคัญเพราะผลจากการประเมินหลักสูตรจะทำให้ทราบว่าหลักสูตรนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ และยังทำให้ทราบข้อบกพร่องจุดแข็งจุดอ่อนของการดำเนินงานอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารหรือผู้ที่รับผิดชอบและมีหน้าที่ตัดสินใจสามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลว่าควรปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรไปในทิศทางใดเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุด

4. ลักษณะของการประเมินหลักสูตร

นักการศึกษา กล่าวถึงลักษณะการประเมินหลักสูตรไว้ ดังนี้

สจิด อูทรานันท์ (2532, หน้า 279-280) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรควรทำให้ครอบคลุมระบบของหลักสูตรทั้งหมด และควรประเมินให้ต่อเนื่องดังนั้นการประเมินหลักสูตรจึงประกอบด้วยการประเมินสิ่งต่อไปนี้

1. การประเมินเอกสารหลักสูตรเป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมและถูกต้องตามหลักการพัฒนาหลักสูตรเพียงใด หากมีสิ่งใดบกพร่องจะได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในโอกาสต่อไป
2. การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ดีเพียงใด มีส่วนไหนที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้หลักสูตร
3. การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร โดยทั่วไปจะดำเนินการหลังจากได้มีผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนั้นๆ ไปแล้ว การประเมินหลักสูตรในลักษณะนี้มักจะทำการติดตามความก้าวหน้าของผู้ที่สำเร็จการศึกษาว่าสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานเพียงใด
4. การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรในลักษณะที่มีความสมบูรณ์ และซับซ้อนมาก กล่าวคือการประเมินระบบหลักสูตรจะมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย เช่น ทรัพยากรที่ต้องใช้ความสัมพันธ์ของระบบหลักสูตรกับระบบบริหารโรงเรียน ระบบการจัดการเรียนการสอน ระบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น

สมบัติ คชสิทธิ์ (2536, หน้า 70-71) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1. จะต้องระบุว่าเป็นการประเมินอะไร เช่น ประเมินโครงการ ประเมินหลักสูตรหรือประเมินการสอน
2. จะต้องระบุความต้องการของผู้รับผลการประเมินแต่ละกลุ่มไว้อย่างชัดเจน
3. ในการประเมินจะต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของเรื่องที่จะประเมิน

4. จะต้องระบุวัตถุประสงค์ประสงค์ของการประเมิน กระบวนการประเมินและที่มาของวัตถุประสงค์ของการประเมิน

5. จะต้องระบุแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมินอย่างชัดเจน

6. มีความเที่ยงและความตรงในการวัด

7. การเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปอย่างถูกต้อง

8. ผลการประเมินสรุปได้อย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับหลักฐาน

9. การรายงานผลการประเมินมีความเป็นปรนัย คือ เขียนข้อมูลตามความเป็นจริง

มีหลักฐานสนับสนุนและเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

5. ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร

นักการศึกษาได้กล่าวถึงขั้นตอนในการประเมินหลักสูตรไว้ ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 198-202) กล่าวถึงขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร ดังนี้

1. ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร

2. ขั้นวางแผนออกแบบการประเมิน ตั้งแต่การกำหนดกลุ่มตัวอย่างการกำหนดแหล่งข้อมูล การพัฒนาเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินและการกำหนดเวลา

3. ขั้นรวบรวมข้อมูล

4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

5. ขั้นรายงานผลการประเมิน

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2543, หน้า 175-186) กล่าวถึงขั้นตอนในการประเมินหลักสูตรควรดำเนินการตามขั้นตอน 5 ขั้น คือ

1. ขั้นกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการประเมินในขั้นตอนนี้ผู้ประเมินจะต้องดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรที่จะประเมินเพื่อกำหนดขอบข่ายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการประเมินให้ชัดเจนก่อนว่าจะประเมินในส่วนใดหรือเรื่องใด

2. ขั้นวางแผนออกแบบการประเมินในขั้นตอนนี้อาจเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการประเมิน ประกอบด้วย 1) การสร้างและการใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูล โดยพิจารณาจากคำถาม สร้างและใช้เครื่องมือเพื่อรวบรวมข้อมูลอะไรใครเป็นผู้สร้าง และใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูลจากแหล่งใดหรือใครจะเป็นผู้ให้ข้อมูลระยะเวลาการใช้เครื่องมือยาวนานน้อยแค่ไหนทรัพยากรในการสร้างและใช้เครื่องมือมีข้อจำกัดอย่างไร 2) การกำหนดและการได้มาซึ่งแหล่งข้อมูล 3) การศึกษาตัวแปรและคุณลักษณะของเครื่องมือ 4) การกำหนดเวลาและนัดแนะกับผู้ที่จะให้ข้อมูล 5) การกำหนดเกณฑ์ที่จะประเมิน

3. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนนี้อาจเรียกว่าเป็นการปฏิบัติการภาคสนาม วิธีดำเนินการเก็บข้อมูลควรจะทำเป็นระบบ

4. **ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล** เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ขั้นต่อไปทำการจัดระบบข้อมูล โดยอาจจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และพิจารณาเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์อย่างเหมาะสมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมินและลักษณะของข้อมูล

5. **ขั้นรายงานผลประเมิน**

เซเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander อ้างถึงใน วิชัย วงศ์ใหญ่ 2525, หน้า 311) ได้จัดลำดับขั้นตอนของการประเมินผลหลักสูตรไว้ 5 ประการคือ

1. การประเมินจุดมุ่งหมายในระดับต่างๆ ได้แก่ จุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเฉพาะวิชา และจุดมุ่งหมายในการสอนว่าเหมาะสมสอดคล้องกับตัวผู้เรียน และสภาพสิ่งแวดล้อมหรือไม่เพียงใด

2. การประเมินโครงการการศึกษาของโรงเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นโครงการที่จะช่วยให้หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ เช่น การแนะแนว ห้องสมุด ฯลฯ

3. การประเมินการเลือกเนื้อหาสาระวิชา ว่าจัดได้เหมาะสมมากน้อยเพียงใด

4. การประเมินการสอนของครู ว่าดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

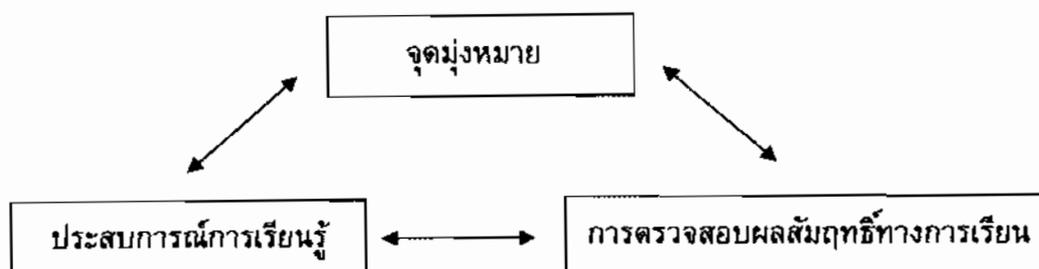
5. การประเมินโครงการของหลักสูตร เพื่อประเมินผลการดำเนินการแต่ละขั้นตอนของแต่ละโครงการของการประเมินผล เป็นการตรวจสอบหาข้อผิดพลาดอีกขั้นหนึ่ง

จากทัศนะของนักวิชาการทางการศึกษาดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ในการประเมินหลักสูตรมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นกำหนดจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการประเมิน 2) ขั้นวางแผนออกแบบการประเมิน 3) ขั้นการสร้างเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 4) ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล 5) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล 6) ขั้นสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการประเมิน

6. **แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร**

การประเมินหลักสูตรมีวิธีการหลายรูปแบบซึ่งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย ความสะดวก และข้อมูลที่มีผู้ประเมินจะหาได้ในการประเมินหลักสูตรนั้น ควรจะประเมินทั้งระบบของหลักสูตร มิใช่ประเมินเพียงจุดใดจุดหนึ่ง หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตรเท่านั้น ในเรื่องรูปแบบของการประเมินหลักสูตร นักการศึกษาซึ่งเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการประเมินผลได้เสนอแนะรูปแบบของการประเมินหลักสูตรไว้หลายรูปแบบด้วยกัน ดังนี้

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2543, หน้า 141-144) ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) ว่าไทเลอร์เป็นผู้วางรากฐานการประเมินหลักสูตร โดยไทเลอร์ได้เป็นผู้ริเริ่มให้คำนิยามการศึกษาว่า "การศึกษาคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม" ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจึงเป็นการเปรียบเทียบว่าพฤติกรรมของผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยการศึกษารายละเอียดขององค์ประกอบของกระบวนการจัดการศึกษา 3 ส่วน คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การประเมินหลักสูตรตามแนวคิดนี้คือพิจารณาผู้เรียนว่ามีความก้าวหน้าตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการจัดการกระบวนการศึกษาทั้ง 3 ส่วนแสดงได้ดังภาพ 2

ภาพ 2 องค์ประกอบการจัดกระบวนการศึกษา

ที่มา: ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2543, หน้า 141)

ไทเลอร์มีความเชื่อว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจนรัดกุมและจำเพาะเจาะจง จะเป็นแนวทางในการประเมินผลในภายหลัง บทบาทของการประเมินหลักสูตรจึงอยู่ที่การดูผลผลิตของหลักสูตรว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดหรือไม่ แนวคิดของไทเลอร์เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรจึงยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (goal attainment model)

ไทเลอร์มีความเห็นว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร คือ

1. เพื่อตัดสินใจว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ในรูปของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้น ประสบผลสำเร็จหรือไม่ ส่วนใดที่ประสบผลสำเร็จก็อาจเก็บไว้ใช้ต่อไปแต่ส่วนใดที่ไม่ประสบผลสำเร็จควรปรับปรุงแก้ไข

2. เพื่อประเมินค่าความก้าวหน้าทางการศึกษาของกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ เพื่อให้สาธารณชนได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือและเข้าใจปัญหาความต้องการของการศึกษา และเพื่อใช้ข้อมูลนั้นเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบายทางการศึกษาที่คนส่วนใหญ่เห็นด้วย

ด้วยเหตุนี้ การประเมินหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนและเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินคุณค่าของหลักสูตรด้วย ซึ่งไทเลอร์ได้จัดลำดับขั้นตอนการเรียนการสอนและการประเมินผล ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างกว้างๆ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย (goal sources) คือ นักเรียน สังคมและเนื้อหาสาระ ส่วนปัจจัยที่กำหนดขอบเขตของจุดมุ่งหมาย (goal screens) คือ จิตวิทยาการเรียนรู้ และปรัชญาการศึกษา

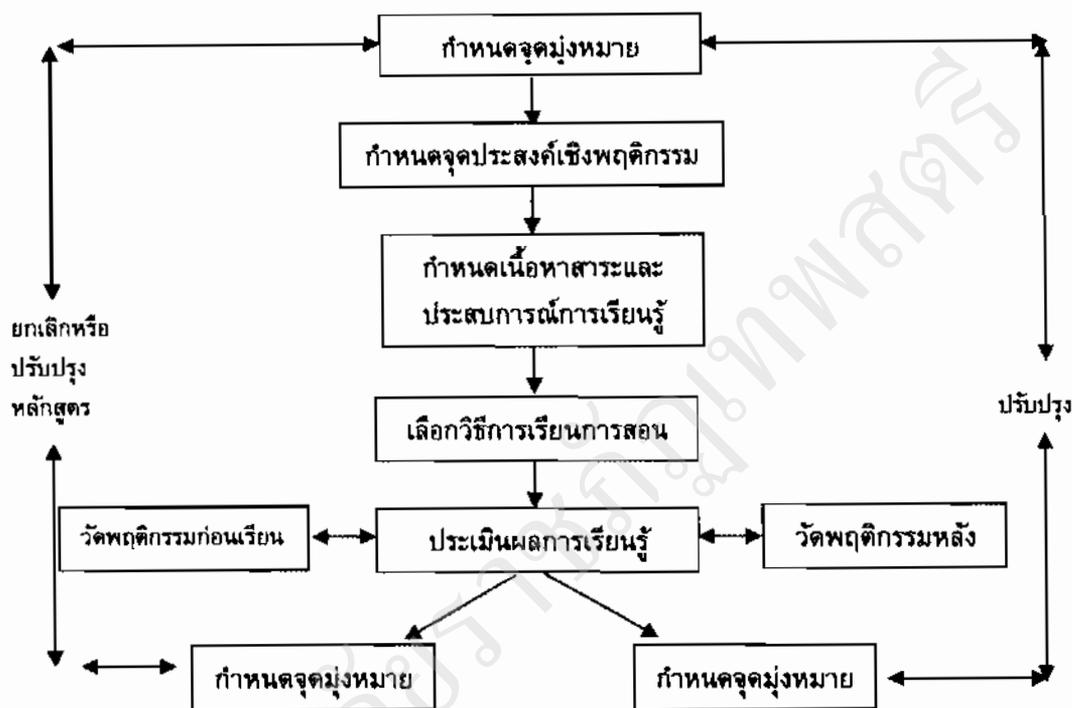
2. กำหนดจุดประสงค์เฉพาะหรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจนซึ่งจะเป็นพฤติกรรมที่ต้องการวัดหลังจากจัดประสบการณ์เรียนรู้

3. กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

4. เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่จะทำให้เนื้อหาหรือประสบการณ์ที่วางไว้ประสบความสำเร็จ

5. ประเมินผลโดยการตัดสินใจด้วยการวัดผลทางการศึกษาหรือทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

6. หากหลักสูตรไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ก็จะต้องมีการตัดสินใจที่จะยกเลิกหรือปรับปรุงหลักสูตรนั้น แต่ถ้าบรรลุตามจุดมุ่งหมายก็อาจจะใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ (feed back) เพื่อปรับปรุงการกำหนดจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงหรือใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร แนวคิดดังกล่าวแสดงได้ดังภาพ 3

ภาพ 3 รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทยเลอร์
ที่มา: ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2543, หน้า 143)

การประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของไทยเลอร์ เห็นได้ว่าเป็นการยึดความสำเร็จของผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ โดยอาศัยการวัดพฤติกรรมเฉพาะอย่างก่อนและหลังการเรียน (pre-post measurement of performance) และมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ก่อนล่วงหน้าว่าความสำเร็จระดับใด จึงจะถือว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ประสบผลสำเร็จ จะเห็นได้ว่าการประเมินผลตามแนวคิดนี้เหมาะสำหรับการประเมินผลสรุป (summative evaluation) มากกว่าการประเมินผลความก้าวหน้า

โชติ เพชรชื่น (2529, หน้า 3) ได้แสดงความเห็นว่ารูปแบบการประเมินต่างๆที่นำมาใช้จะเหมาะสมหรือไม่เพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับธรรมชาติของสิ่งที่จะต้องประเมิน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการประเมิน สถานการณ์ของหลักสูตรที่ใช้ สิ่งที่จะช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรหรือคุณค่าที่จะได้จากรูปแบบการประเมิน และความสามารถอธิบายการปฏิบัติตามโครงการประเมิน ความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของ

สตีดแมน (Steadman, 1976, p.55) ที่ว่าไม่มีรูปแบบใดของการประเมินที่ใช้ได้อย่าง
 อเนกประสงค์

นอกจากนี้โชติ เพชรชื่น (2529, หน้า 23-59 อ้างจาก Worthen 1973, pp. 40-217)
 ยังได้กล่าวถึงการเรียงตามลำดับจุดเน้นของการประเมิน แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ครอนบาค (Cronbach) สคริเวน (Scriven) และสแตก (Stake) แนวคิดกลุ่มนี้
 ต้องการให้นักประเมินเล่นบทบาทในการตัดสินใจ โดยครอนบาคเสนอแนวคิดก่อนแล้วสคริเวนได้
 ขยายแนวคิดของครอนบาค ส่วนสแตกก็มีแนวคิดเน้นเรื่องการวัดเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งได้รับอิทธิพล
 จากแนวคิดทั้งของครอนบาคและสคริเวน

กลุ่มที่ 2 สตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และอัลคิน (Alkin) ทั้งสองคนนี้เน้นการประเมิน
 โดยวิธีที่เรียกว่า วิธีการตัดสินใจเพื่อจัดการ (decision management approaches)

กลุ่มที่ 3 ไทเลอร์ (Tyler) เมทเฟสเซล (Mettfessel) มิเชล (Michael) แฮมมอน
 (Hammond) และโพรวัส (Provus) เน้นการวางแผนเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ (decision
 objectives plans)

1. แนวคิดในการประเมินหลักสูตรของครอนบาค (Cronbach)

ครอนบาคมีความเห็นว่าการปรับปรุงการศึกษาควรมุ่งที่หลักสูตร และการปรับปรุง
 หลักสูตรก็ควรนำผลจากการประเมินมาใช้ ครอนบาคให้คำนิยามคำว่า "การประเมิน" หมายถึง
 การเก็บรวบรวมและใช้ข้อสนเทศเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา หลักสูตรการศึกษา
 นี้ก็คือกิจกรรมการเรียนการสอน หรือประสบการณ์ของนักเรียน วัตถุประสงค์การสอน ฯลฯ
 การประเมินการสอนที่ใช้กันทั่วไปมักใช้วิธีการสอบ แล้วเอาผลการสอบของนักเรียนแต่ละคน
 มาพิจารณา วิธีการดังกล่าวนี้ยังไม่เหมาะสมที่จะใช้เพื่อปรับปรุงหลักสูตร ส่วนการประเมินที่
 เหมาะสมนั้นมีกิจกรรมต่างๆ มากมาย ในแต่ละเรื่องในแต่ละสถานการณ์มีหลักเกณฑ์ยึดหยุ่น
 ตามแต่ละสถานการณ์ไม่ตายตัว ส่วนกิจกรรมใดจะเหมาะสมหรือไม่ นักประเมินจะเป็นผู้
 พิจารณา ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลมาเพื่อใช้พิจารณาคัดสิน ครอนบาคได้เสนอว่า การประเมินที่จะ
 นำไปสู่การตัดสินใจนั้นมี 3 กรณี คือ

- 1) การปรับปรุงหลักสูตรรายวิชา การประเมินจะช่วยตัดสินใจว่าวัตถุประสงค์การสอน
 และวิธีการสอนเป็นที่พึงพอใจแล้วหรือยัง มีส่วนใดบ้างที่ควรปรับปรุงแก้ไข
- 2) การพิจารณาตัวบุคคล การประเมินจะช่วยตัดสินใจว่าจะวางแผนการสอนอย่างไร
 จึงจะสอดคล้องกับความต้องการด้านต่างๆ ของนักเรียน จะทำการคัดเลือกหรือจัดกลุ่มนักเรียน
 ด้วยคุณลักษณะอะไร จึงจะทำให้นักเรียนได้เข้าใจส่วนที่ดีและข้อบกพร่องของตนเอง
- 3) การจัดระบบการบริหาร การประเมินจะช่วยตัดสินใจว่าควรจัดระบบหรือวิธีการ
 บริหารให้เหมาะสมอย่างไร เช่น จะจัดระบบภายในโรงเรียนอย่างไรจึงจะดีหรือทำอย่างไรครูจึง
 จะเป็นครูที่ดี

2. แนวคิดในการประเมินหลักสูตรของสคริเวน (Scriven)

สคริเวน ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินในปัจจุบันว่า แนวคิดในการประเมินที่ดี เครื่องมือที่ใช้ในระบบการศึกษา เช่น หลักสูตร แบบเรียน วิธีการสอน ตัวครูผู้สอน เป็นต้น ก็ยังไม่เพียงพอทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ สคริเวนได้เสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับการประเมินดังนี้

1. เป้าหมายของการประเมินกับบทบาทของการประเมิน
2. การประเมินอาชีพกับการประเมินสมัครเล่น
3. การศึกษาการประเมินกับการศึกษากระบวนการ
4. การประเมินกับการประมาณผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย
5. การประเมินวิธีการกับการประเมินผลของหลักสูตร
6. แนวปฏิบัติสำหรับการประเมินแบบประสม
7. ความเป็นไปได้ของการประเมินผลโดยตรงของหลักสูตร
8. การประเมินแบบเปรียบเทียบกับประเมินแบบไม่เปรียบเทียบ
9. เกณฑ์ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสำหรับการประเมิน
10. คุณค่าและการลงทุน

สุรนีย์ ภูพันธ์ (2545, หน้า 260-264) ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินของสเตค (Stake) ไว้ว่ารูปแบบความสอดคล้องและความสัมพันธ์ของสเตค (The Stake Congruence-Contingency Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก สเตคได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่า เป็นการบรรยายและตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ซึ่งเน้นเรื่องการบรรยายสิ่งที่จะถูกประเมินโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการตัดสินคุณค่า สเตคมีจุดมุ่งหมายที่จะประเมินผลหลักสูตร โดยการประเมินส่วนประกอบของการจัดการเรียนการสอนหลายๆส่วน ไม่เพียงแต่จะพิจารณาเฉพาะผลที่เกิดจากการใช้หลักสูตรเท่านั้น สเตคได้เสนอแนะให้ทำการประเมินองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ

1. ด้านสิ่งที่มาก่อนหรือสภาพก่อนเริ่มโครงการ (antecedents) หมายถึงประเมินสิ่งต่างๆ ที่เอื้อให้เกิดผลจากหลักสูตรและเป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนการใช้หลักสูตรอยู่แล้ว ประกอบด้วย 7 หัวข้อ คือบุคลิกและนิสัยของนักเรียน บุคลิกและนิสัยของครู เนื้อหาในหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน อาคารสถานที่ การจัดโรงเรียน ลักษณะของชุมชน
2. ด้านกระบวนการเรียนการสอน (instructional process or transactions) หมายถึงการประเมินปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นขณะที่มีการเรียนการสอนระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครู ครูกับผู้ปกครอง ฯลฯ เป็นขั้นของการใช้หลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย 5 หัวข้อ คือการสื่อสาร การจัดแบ่งเวลา การลำดับเหตุการณ์ การให้กำลังใจและบรรยากาศของสิ่งแวดล้อม

3. ด้านผลผลิตหรือผลที่ได้รับจากโครงการ (outcomes) หมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย 5 หัวข้อ คือ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ทักษะของนักเรียน ทักษะของนักเรียน ผลที่เกิดขึ้นกับครู และผลที่เกิดขึ้นกับสถาบัน

จากองค์ประกอบของสเตค จะเห็นว่าขั้นตอนในการประเมินผลหลักสูตรจะมีลักษณะ ดังนี้คือ

1. การตั้งเกณฑ์ในการวิเคราะห์หลักสูตร สเตคได้เสนอหัวข้อของเกณฑ์ที่จะใช้ในการวิเคราะห์หลักสูตรไว้ 3 หัวข้อคือเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่มีมาก่อนกระบวนการในการสอนและผลที่เกิดขึ้น สเตคให้ความเห็นว่าการประเมินผลจากผลที่ได้รับเท่านั้นยังไม่เพียงพอที่จะประเมินว่าหลักสูตรที่จัดไว้ดีหรือไม่เพียงใด เพราะผลที่ได้รับขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอีกหลายอย่าง เช่น หากผู้เรียนไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ก็มีได้หมายความว่าหลักสูตรนั้นเป็นหลักสูตรที่ไม่ดี การที่ผู้เรียนไม่สามารถเรียนได้ตามที่ต้องการ อาจมีสาเหตุจากองค์ประกอบด้านเวลา เช่น ให้ความแก่ผู้เรียนน้อยไป เวลาที่จัดให้ไม่เหมาะสม เป็นต้น ดังนั้นการที่จะดูแค่ผลที่ได้รับและนำมาประเมินค่าหลักสูตรนั้นเป็นการไม่เพียงพอ และอาจจะไม่สามารถช่วยชี้ช่องทางของการปรับปรุงหลักสูตรนั้นแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ สเตคจึงเสนอว่าควรมีการพิจารณาข้อมูล เพื่อประเมินผลหลักสูตรถึง 3 ด้าน ดังที่กล่าวมาแล้ว

2. การหาข้อมูลมาประกอบ หลังจากที่ได้ตั้งเกณฑ์ขึ้นมา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประเมินผลหลักสูตรแล้ว ผู้ประเมินผลหลักสูตรจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่มาประกอบการพิจารณา ข้อมูลที่นำมาพิจารณาดตามแบบของสเตค มี 2 ส่วน คือ

2.1 ส่วนที่เป็นการบรรยายหรือเรียกว่า “ข้อมูลเชิงบรรยาย” (descriptives data) ประกอบด้วยข้อมูล 2 ชนิด คือ 1) ข้อมูลอธิบายสิ่งที่คาดหวังของหลักสูตรเกี่ยวกับสิ่งที่มีก่อนกระบวนการเรียนการสอนและผลผลิตของหลักสูตร 2) ข้อมูลอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง ซึ่งสังเกตได้หรือทดสอบได้เกี่ยวกับสิ่งที่มีมาก่อนกระบวนการเรียนการสอน และผลผลิตของหลักสูตร

ผู้ประเมิน จะต้องอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีก่อนกระบวนการเรียนการสอน (transactions) และผลผลิต (outcomes) ของหลักสูตร และศึกษาความสอดคล้อง (congruence) ระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงของสิ่งที่มีก่อนกระบวนการเรียนการสอน และผลผลิต เพื่อจะได้ทราบว่าจะเป็นไปได้หรือเกิดขึ้นจริงหรือไม่อย่างไร

2.2 ส่วนที่เป็นการพิจารณาคัดสินคุณค่าของหลักสูตร หรือเรียกว่า “ข้อมูลเชิงตัดสิน” (judgemental data) ประกอบด้วยข้อมูล 2 ชนิด คือ 1) ข้อมูลที่เป็นเกณฑ์มาตรฐาน (standards) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ผู้เชี่ยวชาญ เช่น ครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง ฯลฯ เชื่อว่าควรจะใช้ 2) ข้อมูลที่เป็นการตัดสินของบุคคลต่าง ๆ ซึ่งเป็นความรู้สึกนึกคิดตัดสินคุณภาพและความเหมาะสมของบุคคลต่าง ๆ

ผู้ประเมินจะต้องตัดสินคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้ข้อมูลที่เป็นเกณฑ์

มาตรฐาน และข้อมูลที่เป็นการตัดสินบุคคลต่างๆ มาประกอบการพิจารณาตัดสินว่าหลักสูตรมีส่วนใดดีหรือ ส่วนใดไม่ดี

3. วิธีใช้ตารางในการประเมินผลหลักสูตรเริ่มต้นด้วยการพิจารณาข้อมูลทั้ง 4 หมวดตามเกณฑ์ที่ตั้งขึ้น

การวิเคราะห์ความสอดคล้องกับความสัมพันธ์ของหลักสูตรนี้ จะเป็นแนวทางที่ให้เห็นถึงข้อบกพร่องต่างๆ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการปรับปรุงหลักสูตรเป็นอันมาก

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541, หน้า 117-121) ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินของแฮมมอนด์ (Hammond) ไว้ว่า แฮมมอนด์มีความสนใจไม่เพียงแต่ต้องการทราบว่าวัตถุประสงค์บรรลุเพียงใด ยังสนใจที่จะศึกษาสาเหตุว่า นวัตกรรมการศึกษาบางประเภทประสบความสำเร็จแต่บางอย่างไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อช่วยนักประเมินในการระบุหาตัวประกอบที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกิจกรรมทางการศึกษา แฮมมอนด์จึงได้เสนอลูกเต๋าสามมิติ เพื่ออธิบายโปรแกรมการศึกษาและการจัดระบบตัวแปรทางการประเมิน แฮมมอนด์เรียกลูกเต๋าสามมิติว่า โครงสร้างเพื่อการประเมิน

ลูกเต๋าสามมิติเพื่อการประเมินมีดังนี้

1. มิติทางการสอนประกอบด้วย 1) การจัดระบบ เช่น เวลา กลุ่มผู้เรียน 2) เนื้อหา 3) วิธีการ 4) สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น วัสดุ ครุภัณฑ์ 5) ค่าใช้จ่าย
2. มิติของสถาบันประกอบด้วย 1) ตัวนักเรียน 2) ครู ฝ่ายบริหาร และผู้เชี่ยวชาญ 3) ชุมชน 4) ครอบครัว

3. มิติพฤติกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

แนวคิดที่สำคัญจากการประเมินแบบแฮมมอนด์ คือ การได้ดำเนินการพร้อมระดับโรงเรียน ท้องถิ่นให้สามารถดำเนินการประเมินด้วยตนเอง แนะนำให้ใช้หลักของไทเลอร์ ในการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมการใช้ข้อมูลย้อนกลับไปพิจารณาประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ด้วย ในการประเมินผู้ประเมินจะต้องมีความสามารถในการกำหนดมิต้องค์ประกอบ และมีความรู้ในการหาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถใช้เทคนิคการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อบ่งบอกเชิงสาเหตุในลักษณะปฏิสัมพันธ์ได้

โครงสร้างการประเมินของแฮมมอนด์ เป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าสำหรับนักประเมินที่ใช้วิเคราะห์ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกิจกรรมทางการศึกษา วิธีประเมินของแฮมมอนด์มีความใกล้เคียงกับการประเมินของไทเลอร์ โดยแฮมมอนด์เสนอกระบวนการประเมินโปรแกรมการศึกษาประกอบด้วย กระบวนการ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดโปรแกรมที่มุ่งประเมิน
2. กำหนดตัวแปรเชิงบรรยายตามลูกเต๋าสถาปัตยกรรมเพื่อการประเมิน
3. เขียนวัตถุประสงค์
4. ประเมินผลการปฏิบัติ

5. วิเคราะห์ผลที่ได้

6. เปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับวัตถุประสงค์

จะเห็นได้ว่าการประเมินหลักสูตรเป็นสิ่งที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อคุณภาพของหลักสูตร เพราะการประเมินหลักสูตรจะให้ข้อมูลในการตัดสินใจแก่ผู้บริหารในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ในการประเมินหลักสูตรที่ดี ผู้ประเมินควรประเมินทั้งระหว่างการใช้หลักสูตร และเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการใช้หลักสูตรส่วนการเลือกรูปแบบการประเมินนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมิน เนื่องจากแต่ละรูปแบบล้วนมีข้อดีและข้อจำกัด การประเมินรูปแบบซิปเป็นรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจการประเมินทั้งระบบ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงข้อดีหลายประการของรูปแบบการประเมินนี้ ดังนี้

1. เน้นการทำงานอย่างมีระบบเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น (สัจจ อูทรานันท์ 2532, หน้า 194)
 2. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจตามขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งดำเนินติดต่อกันมาในช่วงเวลาที่กำหนด เป็นการประเมินผลที่มีทั้งแบบประเมินระหว่างดำเนินการและแบบประเมินรวบยอดอยู่ด้วยอย่างสมบูรณ์ (ฉลอง บุญญานันต์, 2528, หน้า 56)
 3. เป็นการประเมินสภาพข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรได้อย่างครอบคลุมทุกด้าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการประเมินระบบหลักสูตรนั่นเอง (สัจจ อูทรานันท์ 2532, หน้า 289)
- จากข้อดีดังกล่าวจะเห็นได้ว่า รูปแบบซิปเป็นรูปแบบที่สามารถประเมินคุณภาพของ หลักสูตรได้เป็นอย่างดี ทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมระบบหลักสูตรทั้งหมดซึ่งให้ประโยชน์ต่อผู้ที่มีอำนาจพิจารณาตัดสินใจในการนำข้อมูลเหล่านี้ไปพิจารณาปรับปรุงเพื่อพัฒนาหลักสูตรต่อไป

การประเมินหลักสูตรตามแบบจำลองซิป

รูปแบบการประเมินนี้เป็นผลของการประเมินหลักสูตรของคณะกรรมการประเมินผลระดับชาติฝ่ายเคตาแคปปา (The Phi Delta Kappa National Study Committee on Evaluation) ที่ทำ การประเมินโครงการจัดการศึกษา ซึ่งมีแดเนียล สต๊ฟเฟิลบีม (Daniel Stufflebeam) ในฐานะประธาน เป็นผู้สร้างและเผยแพร่รูปแบบของการประเมินผลที่เรียกว่า ซิป (CIPP) ซึ่งเป็นตัวย่อของสี่คำในภาษาอังกฤษ คือ Context, Input, Process และ Product รูปแบบนี้ได้แสดงให้เห็นถึงชนิดของการประเมินผล ชนิดของการกำหนดการตัดสินใจ ชนิดของการตัดสินใจและชนิดของการเปลี่ยนแปลง และสามารถนำผลของการประเมินมาใช้ในการตัดสินใจทางเลือกต่าง ๆ โดยได้เสนอแบบจำลองซิป เพื่อการประเมิน 4 ด้าน คือ

1. การประเมินบริบท (context evaluation)
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (input evaluation)

3. การประเมินกระบวนการ (process evaluation)

4. การประเมินผลผลิต (product evaluation)

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam 1971, p. 236) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่าหมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ การได้มาและการจัดเตรียมข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสม โดยได้เสนอรูปแบบการประเมินทั้ง 4 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การประเมินบริบท (context evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องและความต้องการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการนั้นๆ มีวิธีการประเมิน 2 วิธี คือ

1.1 Contingency Mode หมายถึงการประเมินสภาวะแวดล้อมภายนอกของหลักสูตร เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนาส่งเสริมโครงการหรือหลักสูตรให้ดีขึ้น โดยการสำรวจปัญหาภายในขอบเขตอย่างกว้างขวาง เช่น การประเมินเอกสารได้แก่ ปรัชญา นโยบาย และแนวโน้มของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ค่านิยมของชุมชน สถิติประชากร อาคารสถานที่ เป็นต้น ซึ่งการสำรวจปัญหาเหล่านี้ ทำให้สามารถคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตและสามารถใช้ในการวางแผนต่อไป

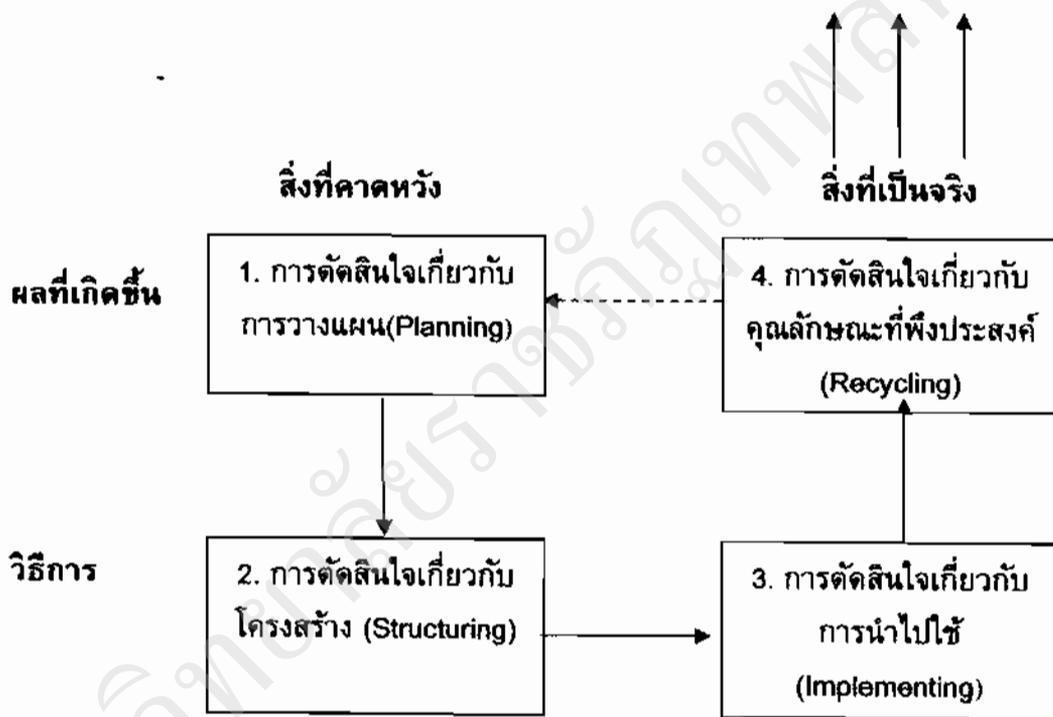
1.2 Congruence Mode เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติได้จริง (actual result) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เป็นการประเมินสภาวะแวดล้อมภายในของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย การประเมินวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตรและเกณฑ์การวัดและการประเมินผล การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่าวัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้

2. การประเมินปัจจัยป้อนเข้า (input evaluation) เป็นการประเมินเพื่อทราบข้อสนเทศและนำมากำหนดวิธีการใช้ทรัพยากรต่างๆ ให้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสัมฤทธิ์ผล การประเมินปัจจัยป้อนเข้า สามารถทำการประเมินได้หลายอย่าง ได้แก่ ตัวแปรที่เกี่ยวกับสิ่งที่นำเข้าสู่ระบบการศึกษา คือ ผู้สอน ผู้เรียน วิธีจัดการศึกษา ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา เช่น ตำรา วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ เป็นต้น ซึ่งการประเมินปัจจัยป้อนเข้าจะช่วยให้ได้รับข้อมูลนำมาประกอบการตัดสินใจว่า ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีคุณภาพควรปรับปรุงในส่วนใดบ้าง

3. การประเมินกระบวนการ (process evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการบริหารและการบริการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การประเมินกระบวนการนี้ จะช่วยให้ทราบถึงระดับประสิทธิภาพของการนำหลักสูตรไปใช้ได้ดีหรือไม่ บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ มีข้อบกพร่องประการใด และจะปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

4. การประเมินผลผลิต (product evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดจากการใช้หลักสูตรหรือคุณภาพของนักเรียนที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถทักษะ คำนิยมการประเมินผลด้านผลผลิตนี้ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ตัวป้อนและกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะการประเมินผลผลิตจะช่วยให้ทราบถึงคุณภาพของผลผลิตหรือทราบประสิทธิภาพของหลักสูตรและการเรียนการสอน

จากแนวคิดในการประเมินองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านดังกล่าว จึงเรียกแนวคิดในการประเมินนี้ว่า รูปแบบการประเมินแบบซิป (CIPP Model) ซึ่งเขียนแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เป็จริง ดังภาพ 4

ภาพ 4 แผนผังแสดงประเภท และความสัมพันธ์ของ สตีฟเฟิลบีม ต่อสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เป็จริง ที่มา : สุนีย์ ภูพันธ์ (2545, หน้า 266)

ช้าง บัวศรี (2542, หน้า 341) ได้กล่าวถึงลักษณะของการประเมินหลักสูตรรูปแบบซิป (CIPP Model) ดังสรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 แนวคิดในการประเมินผล ตามรูปแบบของสตีฟเฟิลมีม

ประเมินผล	จุดมุ่งหมาย	วิธีการ	ประโยชน์ในการตัดสินใจ
บริบท	เพื่อให้ข้อมูลในการกำหนดจุดหมายของหลักสูตรอันได้แก่ ปัญหาความต้องการ สภาพแวดล้อม	วิเคราะห์สิ่งแวดล้อม เปรียบเทียบสิ่งที่ เป็นอยู่และที่คาดหวัง	เพื่อกำหนดจุดประสงค์ และเป้าหมาย
ปัจจัยเบื้องต้น	เพื่อตรวจสอบว่า ทรัพยากรและ ความสามารถที่มีอยู่ และแผนที่จะปฏิบัติตาม หลักสูตรเป็นอย่างไร	ตรวจสอบ ความสามารถของ หน่วยงานยุทธศาสตร์ และวิธีการที่จะปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผล	เพื่อเลือกแหล่ง สนับสนุน วิธีการและ กิจกรรม
กระบวนการ	เพื่อตรวจสอบว่ามี ข้อบกพร่องอะไรใน กระบวนการเพื่อ คาดคะเนปัญหาที่จะ เกิดขึ้นและเพื่อเก็บ ข้อมูลไว้เป็นหลักฐาน	ควบคุมกำกับกิจกรรม ต่างๆด้วยความเอาใจ ใส่ตลอดเวลา	เพื่อแก้ไขปรับปรุงการ ดำเนินการให้มี ประสิทธิภาพ
ผลผลิต	เพื่อเปรียบเทียบข้อมูล ที่ได้จากการประเมินผล กับจุดประสงค์และ ข้อมูลจากบริบทตัว	กำหนดเกณฑ์ในการ วัดและนำไป เปรียบเทียบกับ มาตรฐานที่มีอยู่	เพื่อตัดสินใจว่าจะเลิก หรือทำต่อไปหรือจะ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง อย่างไร

จากตารางแสดงการใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป (CIPP Model) ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีการประเมินครอบคลุมตั้งแต่บริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิตของหลักสูตร ซึ่งผลจากการประเมิน สามารถนำข้อมูลไปเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องใช้พิจารณาในการตัดสินใจว่าหลักสูตร ควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงส่วนใดบ้าง จึงจะทำให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพสูงสุด

สังัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 289) กล่าวว่า การประเมินแบบจำลองซิปป (CIPP Model) เหมาะสมในการประเมินระบบหลักสูตร มีคตินามองสำหรับการประเมินส่วนต่างๆ คือ

1. การประเมินสภาพแวดล้อม เป็นการประเมินสภาพปัญหาความต้องการของสังคม

ปรัชญาและแนวคิดต่างๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมาย

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยต่างๆ ได้แก่ อาคารสถานที่ บุคลากร งบประมาณ เป็นต้น

3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะกระบวนการบริหารและบริการหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

4. การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินว่าผลผลิตตรงกับเป้าหมายของหลักสูตรหรือความต้องการของสังคมเพียงใด

ทิตนา แคมมณี (2540, หน้า 133 – 150) ได้กล่าวถึงการประเมินผลหลักสูตรโดยใช้แบบจำลองชื่อว่า

Context Evaluation หมายถึง การประเมินผลวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่มีอยู่ในหลักสูตร

Input Evaluation หมายถึง การประเมินผลระบบโครงสร้างของหลักสูตร รวมทั้งระบบการจัดการบริหารหลักสูตรต่างๆ

Process Evaluation หมายถึง การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

Product Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่เกิดจากการใช้หลักสูตร

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2550, หน้า 27-29) ได้สรุปแนวคิดจากข้อเขียนของแดเนียล สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) ฉบับ ค.ศ. 2003 และ 2004 ไว้ดังนี้

CIPP Model ฉบับปัจจุบัน (Stufflebeam 2003, 2004) สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามที่ใช้ในการพัฒนาตัวแบบเป็นเวลายาวนาน ปัจจุบันนี้ CIPP Model เป็นกรอบประเมินที่กว้างขวาง สามารถใช้ประเมินในลักษณะต่างๆ เช่น

1. ประเมินเป็นช่วง (formative evaluation) เพื่อการปรับปรุงแก้ไขและการประเมินผลรวม (summative evaluation)

2. การประเมินภายใน (internal evaluation) เป็นการประเมินตนเองหรือประเมินโดยบุคลากรภายในองค์กรและการประเมินภายนอก (external evaluation) ซึ่งประเมินโดยบุคลากรภายนอกองค์กร

3. การประเมินระยะสั้น (short-term) และการประเมินในระยะยาว (long-term)

4. การประเมินทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่

ปัจจุบัน CIPP Model มิได้ใช้เพื่อการประเมินโครงการแต่เพียงอย่างเดียว แต่สามารถใช้ในการประเมินสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. โครงการ (project)
2. โปรแกรม (program)
3. บุคคล (personal)
4. ผลผลิต (product)

5. สถาบัน (institutions)

6. ระบบ (system)

องค์ประกอบของตัวแบบ

CIPP Model เป็นการประเมินบริบท (context) ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (product) โดยมีสาระโดยสรุป ดังนี้

1. การประเมินบริบท (context evaluation) เป็นการประเมิน 1) ความต้องการ 2) ปัญหา 3) สิทธิหรือทรัพยากร 4) โอกาสต่างๆเป็นการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย ลำดับความสำคัญก่อนหลังและผลลัพธ์ (outcomes)

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (input evaluation) เป็นการประเมิน 1) ทางเลือก 2) แผนปฏิบัติ 3) แผนบุคลากร 4) งบประมาณ เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ และศักยภาพของประสิทธิภาพในการลงทุน การที่จะบรรลุความต้องการและเป้าหมายที่ตั้งไว้ดังนั้นการประเมินปัจจัยนำเข้าจึงช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกแผนปฏิบัติ การเขียนโครงการเพื่อขอสนับสนุนทางการเงิน การมอบหมายงาน การจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณ

3. การประเมินกระบวนการ (process evaluation) เป็นการประเมินการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ประเมินกิจกรรมต่างๆ โดยมุ่งเน้นที่การปฏิบัติงานตามโปรแกรมหรือแผนงานต่างๆ

4. การประเมินผลผลิต (product evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตผลลัพธ์ ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจให้เกิด ทั้งระยะสั้นและระยะยาว เป็นการประเมินที่มุ่งเน้นการบรรลุผลลัพธ์ที่สำคัญและความสำเร็จในการบรรลุความต้องการที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

การประเมินเป็นช่วงและการประเมินผลรวม

การใช้ CIPP Model เพื่อการประเมินเป็นช่วง (formative evaluation) โดยมากประเมินเพื่อการปรับปรุงนั้น ความสำคัญอยู่ที่การได้ข้อมูลเพื่อการวางแผนและการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ตัวแบบนี้จะให้ข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับแนวทางหรือขอบเขตที่จะพัฒนาต่อไป การกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสม การวางแผนกิจกรรมและงบประมาณการดำเนินงานตามแผนกิจกรรมให้สำเร็จ เป็นการประเมินเพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าจะนำของเก่ามาปรับปรุงและขยายงานต่อไปอีกหรือยุติกิจกรรมนั้นๆ

การประเมินเป็นช่วง (formative evaluation) ควรจะประเมินในประเด็นหรือสาระต่อไปนี้

1. บริบท (context) เป็นการประเมินความต้องการ (needs) ปัญหาสิทธิหรือทรัพยากรและโอกาสต่างๆ เพื่อที่จะระบุความต้องการเลือกหรือจัดลำดับเป้าหมาย

2. ปัจจัยนำเข้า (input) เป็นการประเมินกลยุทธ์ทางเลือกและแผนในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการเลือกโปรแกรม กิจกรรม หรือกลยุทธ์อื่นๆ

3. กระบวนการ (process) เป็นการประเมินกำกับติดตามผลและการตัดสินใจกิจกรรมต่างๆ และการให้ข้อมูลย้อนเป็นระยะๆ เพื่อการปฏิบัติตามแผน

4. ผลผลิต (product) เป็นการประเมินผลลัพธ์และผลข้างเคียง (side effect) เพื่อพิจารณาว่ากิจกรรมนั้นควรดำเนินต่อไป ปรับขยายหรือยุติกิจกรรมนั้นๆ

สำหรับการประเมินผลรวม (summative evaluation) จะใช้ผลการประเมินเพื่อพิจารณาคุณภาพ ค่าใช้จ่ายและการลงทุน ตลอดจนความสามารถในการแข่งขัน การประเมินผลรวมจะประเมินเพื่อตอบคำถามต่อไปนี้

1. บริบท (context) ความต้องการที่สำคัญ ระบุไว้หรือไม่
2. ปัจจัยนำเข้า (input) ได้ใช้ความพยายามหรือดำเนินกิจกรรมตามแผนและงบประมาณหรือไม่
3. กระบวนการ (process) การออกแบบการบริการ ได้ดำเนินการเสร็จสมบูรณ์หรือได้ปรับขยายตามความต้องการแล้วหรือไม่
4. ผลผลิต (product) ความพยายามที่ได้ใช้ไป หรือกิจกรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จหรือไม่

เพื่อที่จะช่วยตอบคำถามข้างต้น การประเมินผลรวม (summative evaluation) ควรจะประเมินในลักษณะต่อไปนี้

1. บริบท (context) เปรียบเทียบเป้าหมายและลำดับความสำคัญกับผลการประเมิน ความต้องการ ปัญหา สิทธิพล ทรัพยากรและโอกาส
2. ปัจจัยนำเข้า (input) เปรียบเทียบกลยุทธ์ของโปรแกรมและการออกแบบโปรแกรม งบประมาณ กับคู่แข่งที่สำคัญ และกับความต้องการตามเป้าหมายของผู้ที่ได้รับประโยชน์
3. กระบวนการ (process) เปรียบเทียบกระบวนการและค่าใช้จ่ายตามแผนกับกระบวนการและค่าใช้จ่ายที่ปฏิบัติจริง
4. ผลผลิต (product) เปรียบเทียบผลลัพธ์และผลข้างเคียงที่ได้กับความต้องการตามเป้าหมายและผลของโปรแกรมอื่น

การแบ่งองค์ประกอบในการประเมินผลผลิต

ในการประเมินระยะยาวนั้นการประเมินผลผลิต (product evaluation) เพื่อตอบคำถามว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ ลักษณะเช่นนี้จะประเมินใน 4 องค์ประกอบ คือ

1. ผลกระทบ (impact)
2. ประสิทธิภาพ (effectiveness)
3. ความยั่งยืน (sustainability)
4. ความสามารถที่จะถ่ายทอดได้ (transportability)

การประเมินแต่ละองค์ประกอบ เพื่อที่จะตอบคำถามต่อไปนี้

1. ผลกระทบ (impact) กิจกรรมหรือผลการปฏิบัติได้ ถึงผู้ที่ควรจะได้รับประโยชน์หรือไม่

2. ประสิทธิภาพ (effectiveness) ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้บรรลุผลหรือไม่
3. ความยั่งยืน (sustainability) ประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้นมีความยั่งยืนหรือไม่
4. ความสามารถที่จะถ่ายทอดได้ (transportability) กิจกรรมที่ทำและเกิดผลดีนั้นสามารถนำไปใช้ที่อื่นหรือปรับใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในที่อื่นต่อไปได้หรือไม่

จุดเน้นเพื่อการปรับปรุง

จุดเน้นของการประเมินรูปแบบชิป (CIPP Model) อยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า เป้าหมายของการประเมินมิได้อยู่ที่การพิสูจน์ แต่อยู่ที่การปรับปรุง ดังนั้นหน้าที่สำคัญในการประเมินเพื่อผลระยะยาว คือ การกระตุ้นช่วยเหลือส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้มีความเข้มแข็งได้รับการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การประเมินโดยใช้รูปแบบชิป (CIPP Model) อาจนำไปสู่คำตอบที่ว่า โปรแกรม โครงการ กิจกรรม หรือบริการต่างๆ นั้นมีคุณค่าที่จะดำเนินการต่อไปหรือไม่ ควรขยายหรือไม่ หรือไม่มีคุณค่าแล้ว สมควรที่จะหยุดดำเนินการ

องค์ประกอบของค่านิยมในการประเมิน

องค์ประกอบพื้นฐานของ CIPP Model ประกอบด้วยวงกลมที่ซ้อนกัน 3 ชั้น วงในสุดคือค่านิยมร่วมกัน (core value) ซึ่งเป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์สำคัญของการประเมินวงกลมที่สองเป็นจุดเน้นของการประเมิน 4 ประการ คือ เป้าหมาย (goals) แผน (plans) การกระทำหรือปฏิบัติ (actions) และผลลัพธ์ (outcomes) วงกลมนอกสุดเป็นแบบของการประเมิน 4 แบบเพื่อใช้ประเมินจุดเน้น 4 ประการ ของวงกลมที่สอง นั่นคือ

1. ประเมินบริบท (context evaluation) ใช้เพื่อการประเมินเป้าหมาย (goals)
2. ประเมินปัจจัยนำเข้า (input evaluation) ใช้เพื่อการประเมินแผน (plans)
3. ประเมินกระบวนการ (process evaluation) ใช้เพื่อการประเมินการกระทำหรือการปฏิบัติการกระทำหรือการปฏิบัติ (actions)
4. การประเมินผลผลิต (product evaluation) ใช้เพื่อการประเมินผลลัพธ์ (outcomes)

มาตรฐานในการประเมิน

การประเมินรูปแบบชิป (CIPP Model) นั้นจะต้องตระหนักถึงเงื่อนไขที่สำคัญของการประเมิน ดังนี้

1. ประโยชน์ใช้สอย (utility) การประเมินจะต้องให้ข้อมูลที่ครอบคลุม และสมบูรณ์แก่ผู้ที่ผลของการประเมิน
2. ความเป็นไปได้ (feasibility) การประเมินจะต้องดำเนินการตามความเป็นจริงสุ่มรอบคอบ และไม่ฟุ่มเฟือย
3. ความเหมาะสม (propriety) การประเมินจะต้องคำนึงถึงความถูกต้องตามกฎหมาย ข้อบังคับมีคุณธรรมจริยธรรม คำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้มีส่วนร่วมในการประเมินและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการประเมิน

4. ความแม่นยำ (accuracy) การประเมินจะต้องใช้วิธีการที่จะได้ข้อมูลที่แม่นยำตรงเกี่ยวกับคุณธรรม คุณค่า ความซื่อสัตย์ และความสำคัญของสิ่งที่ประเมิน

การประเมินผลกระทบ (impact evaluation)

การประเมินผลกระทบ(impact evaluation)เป็นการประเมินผลที่เกิดต่อเนื่องมาจากผลผลิต(ทิวต์ มณีโชติ, 2549, หน้า 43-49)ประกอบด้วยความหมายของการประเมินผลกระทบ หลักการและแนวคิด วิธีการวัดผลกระทบของโครงการ แนวทางในการประเมินผลกระทบ สาระสำคัญเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบ มีรายละเอียด ดังนี้

ความหมายของการประเมินผลกระทบ

ความหมายของการประเมินผลกระทบ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน โดยมีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

นิตา ชูโค (2538, หน้า 41) กล่าวว่า การประเมินผลกระทบหมายถึงการประเมินผลหลังเสร็จสิ้นโครงการ เป็นการวัดผลในระยะสุดท้าย ได้เป็นผลกระทบอันอาจเกิดกับสังคม ภายหลังจากไปอีก

ฐาปนา ฉันทไพศาล, และอัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ (2542, หน้า 5) ได้ให้ความหมายว่า การประเมินผลกระทบ หมายถึง การประเมินผลหลังเสร็จสิ้นโครงการประเมินผลรวมในขั้นสุดท้าย โดยสรุปถึงสถานภาพ ความสำเร็จ ความล้มเหลวของโครงการ ผลที่ตามมา ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาว เพื่อนำมาให้ผู้บริหารโครงการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจว่าโครงการนั้น ควรดำเนินการต่อไปหรือจะหยุดโครงการ

สมชาย คุรงค์เดช (2542, หน้า 211) การประเมินผลกระทบหมายถึง การประเมินเมื่อระยะเวลาที่โครงการดำเนินไปแล้ว ผลกระทบของโครงการจะช่วยให้เราทราบว่ากิจกรรมของโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ได้ผลอะไรเกิดขึ้นและผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ นอกจากนี้ยังทราบว่ายังมีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งเสริมความสำเร็จของโครงการ

สุวิมล ตีรกานันท์ (2545, หน้า 10) กล่าวว่า การประเมินผลกระทบเป็นการติดตามผลที่เกิดขึ้นจากโครงการเมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้ว มีการติดตามเป็นระยะๆ เพื่อตรวจสอบความคงอยู่ ความก้าวหน้าและการพัฒนา อันเป็นผลมาจากการได้รับโครงการที่กำหนด

ทิวต์ มณีโชติ (2549, หน้า 5) กล่าวว่า วั้ว่าการประเมินผลกระทบ หมายถึงการประเมินผลที่เกิดต่อเนื่องจากผลของโครงการ รวมทั้งการประเมินผลข้างเคียงอื่นๆ อันเป็นผลที่เกิดจากโครงการที่ไม่ได้คาดหวังไว้

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การประเมินผลกระทบหมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการดำเนินงานไปแล้ว ผลดังกล่าวนี้เป็นผลที่เกิดต่อเนื่องจากผลผลิตของการดำเนินการ โดยอาจจะเป็นผลที่คาดหวังไว้หรือไม่ก็ตาม

หลักการแนวคิดของการประเมินผลกระทบ

ความจำเป็นพื้นฐานของการประเมินผลกระทบก่อนการดำเนินการประเมินผลของกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ จะต้องยึดหลักการ ดังนี้ (สมชาย ชูรงค์เดช, 2542, หน้า 90-91)

1. โครงการจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน หรือผู้ประเมินสามารถกำหนดคำถามในการประเมินได้ชัดเจน

2. กิจกรรมต่างๆในโครงการนั้น จะต้องมีการดำเนินการไปแล้วอย่างสมบูรณ์ทุกกิจกรรมประชากรเป้าหมายหรือข้อมูลอย่างละเอียด ทั้งการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมควรจะทำให้สมบูรณ์ทุกกิจกรรมก่อนที่จะมีการประเมินผลกระทบ มิฉะนั้นจะทำให้เกิดความไม่สมบูรณ์ของผลที่เกิดขึ้นกับประชากรเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ได้ตั้งไว้

วิธีการวัดผลกระทบของโครงการ

ทิวัดท์ มณีโชติ (2549, หน้า 44) กล่าวว่า ในการวัดผลกระทบของโครงการ ปกติมักพิจารณาเฉพาะผลสำเร็จของโครงการตามวัตถุประสงค์ การวัดผลกระทบสามารถรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการแสวงหาความจริงโดยพิจารณาปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากผลกระทบของโครงการในทุกมิติ

แนวทางในการประเมินผลกระทบ

แนวทางในการประเมินผลกระทบโดยทั่วไปสรุปได้ 4 ขั้นตอนดังนี้ (ยาวดี ราชัยกุลวิบูลย์ศรี, 2546, หน้า 271-274)

1. การกำหนดและนิยามผลกระทบของโครงการ เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญที่สุดถ้าเปรียบเทียบกับงานวิจัยทั่วไป ขั้นตอนนี้อาจเปรียบเทียบกับขั้นตอนของการกำหนดประเด็นและขอบเขตของปัญหา ตลอดจนตัวแปรต่างๆ ที่ทำการวิจัย นักประเมินต้องกำหนดให้ได้ว่าผลกระทบของโครงการที่จะประเมินนั้นมีอะไรบ้าง แต่ละส่วนมีความสำคัญอย่างไร หากการกำหนดนิยามผลกระทบที่ต้องประเมินมีลักษณะครอบคลุมอย่างเพียงพอแล้วจะเป็นหลักประกันขั้นต้นว่า การประเมินผลกระทบนี้จะมีประโยชน์มากในทางปฏิบัติ และเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกัน นิยามที่กำหนดจึงต้องมีความชัดเจนด้วย

2. เลือกเทคนิควิธีการ เพื่อนำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้กำหนดนิยามผลกระทบที่ต้องประเมินอย่างครอบคลุมและชัดเจนแล้ว นักประเมินจะเลือกเทคนิควิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับการประเมินนั้นๆ

3. กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการจริง ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนของการประเมิน

4. การสรุปผลการประเมิน มีลักษณะที่เป็นข่าวสารกับการประเมินที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งเหตุผลที่เป็นไปได้ทั้งหมดอย่างครบถ้วน โดยอาจจะบอกความคิดเห็นของผู้ประเมินไว้ด้วยก็ได้ การสรุปผล ควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีข่าวสารอย่างเพียงพอสำหรับพิจารณาตัดสินคุณค่าของผลกระทบท่างๆ ดังกล่าวมากกว่าที่นักประเมินจะเป็นผู้พิจารณาเสียเอง

สาระสำคัญเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบ

สาระสำคัญเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบ (ทิวคัลท์ มณีโชติ, 2549, หน้า 48-49) สรุปได้ ดังนี้

1. ผลกระทบมีความสำคัญสมควรได้รับการประเมิน ผลกระทบทางบวกเป็นผลดีที่เกิดต่อเนื่องจากผลของการดำเนินงานหรือโครงการ ซึ่งถ้ามีความชัดเจน ผลกระทบดังกล่าวอาจกำหนดเป็นผลที่คาดหวังหรือผลระยะยาวของการดำเนินงาน หรือดำเนินโครงการเดียวกัน หรือลักษณะใกล้เคียงกัน ส่วนผลกระทบทางลบเป็นผลที่ไม่พึงประสงค์ ต้องหาทางแก้ไขและป้องกันไม่ให้เกิดในการดำเนินการหรือดำเนินโครงการในครั้งต่อไป

2. ผลกระทบมีทั้งระยะสั้นและระยะยาวผลกระทบระยะสั้นอาจเกิดขึ้นที่ทันใจต่อเนื่องจากผลการดำเนินงานหรือผลของโครงการ ผลกระทบระยะยาวอาจเกิดขึ้นเมื่อการดำเนินงานหรือโครงการสิ้นสุดไปแล้วระยะหนึ่ง หรืออาจเกิดต่อเนื่องจากผลหลายอย่าง เช่น ผลกระทบเกิดจากผลลัพธ์ซึ่งเป็นผลผลิตของการดำเนินงานและดำเนินโครงการ

3. การประเมินผลกระทบ มักถูกละเลยทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

3.1 การดำเนินงานหรือโครงการนั้นสำเร็จไปแล้วและได้รับการประเมินผลโครงการแล้ว

3.2 ผลกระทบ นิยามหรือกำหนดขอบเขตให้ชัดเจนได้ยาก โดยเฉพาะผลกระทบระยะยาว

3.3 ผลกระทบอาจเป็นผลเนื่องมาจากปัจจัยอื่นผสมผสานกับผลดำเนินงานหรือผลของโครงการยากที่จะระบุให้ชัดเจนว่ามาจากการดำเนินงานหรือจากโครงการ ดังนั้นต้องอาศัยนักประเมินที่มีศักยภาพ และอาจต้องใช้กระบวนการวิจัยในการประเมิน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบการประเมินหมายถึงรูปแบบที่นักการศึกษาคิดขึ้นมาเพื่อใช้ในการประเมิน โดยผู้ประเมินสามารถพิจารณาเลือกรูปแบบการประเมินที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มุ่งประเมิน โดยทั่วไปมักกำหนดรูปแบบในการประเมิน โดยเลือกเอารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบ เพื่อที่จะประเมินได้อย่างครบถ้วนทุกจุดมุ่งหมายของการประเมิน การเลือกใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสม จะทำให้การประเมินที่มุ่งประเมินมีความเที่ยงตรง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง การประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง) พุทธศักราช 2545 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) ของดาเนียล สตัฟเฟิลบีม มาเป็นกรอบในการประเมิน เนื่องจากรูปแบบจำลองชิป (CIPP Model) เป็นรูปแบบที่สามารถประเมินได้ทั้งระบบและ

ต่อเนื่อง เพราะเป็นการประเมินตั้งแต่บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต รูปแบบนี้ จึงสามารถให้ข้อมูลค่อนข้างละเอียดแก่ผู้บริหาร ในการที่จะตัดสินใจทำการเปลี่ยนแปลงหรือ ดำเนินการต่อไป และนอกจากนี้รูปแบบนี้เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ทั้งในการประเมิน โครงการและการพัฒนาหลักสูตรในปัจจุบัน

การประเมินหลักสูตรในรูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model)

การประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2545 วิทยาลัย พยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิป(CIPP Model) โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ให้ได้สารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อให้ผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร สามารถนำไปใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจในการดำเนินงาน หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม (context evaluation)

การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม คือ การประเมินสิ่งแวดล้อม ปัญหาต่างๆ และความต้องการ เพื่อให้ทราบถึงสภาพและปัญหาภายนอกที่เป็นแรงกดดันอยู่นั้นมีผลต่อ สภาพปัจจุบันอย่างไร จุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลในการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร (ธีรารัง บัวศรี, 2542, หน้า 339) เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดหลักสูตร เป็นการประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ อันนำไปสู่ ทิศทางและจุดประสงค์ของหลักสูตร (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541, หน้า 169) เป็นการประเมิน สภาพแวดล้อม และความต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเริ่มประเมินจากลักษณะทั่วไป ของหลักสูตร และสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นำไปเปรียบเทียบกับสภาพที่ควรจะเป็น เพื่อนำไปสู่ เหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องกำหนดนโยบายของหลักสูตรใหม่ (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2543, หน้า 139) การประเมินบริบทเป็นการประเมินสิ่งที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตร เช่น นโยบาย ความต้องการ เพื่อนำไปสู่การกำหนดหลักการและเหตุผลสำหรับการตั้งจุดประสงค์ของ หลักสูตร (วิไล ทองแผ่, 2546, หน้า 29) จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า มีผู้ที่นำ รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) มาประยุกต์ใช้ในการประเมินด้านบริบท ดังนี้ เนาวรัตน์ อันทรรบุตร (2544, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ระบบทวิภาคี ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่าจุดประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจนด้านภาษา สอดคล้องกับหลักการของหลักสูตรการเรียนการสอนและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เฉลิมศักดิ์ เย็นสำราญ (2545, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรเกษตรศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตรมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช การประเมินบริบท พบว่า

จุดประสงค์ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับปัจจัยภายนอก กับความต้องการของสังคม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โครงสร้างของหลักสูตรด้านจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร หน่วยกิตหมวดวิชาเฉพาะ หน่วยกิตชุดวิชาวิทยานิพนธ์ และระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมเข้มเสริมประสบการณ์มหาบัณฑิตเหมาะสม เนื้อหาสาระมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมกับความต้องการของผู้เรียน ถูกต้อง ทันสมัย วิธีการและเกณฑ์การประเมินผลการศึกษาเหมาะสม ไพโรจน์ จิวสิทธิประไพ (2549, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรวิชาชีพพระยาศัน พุทธศักราช 2540 ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม วิชาช่างเครื่องยนต์ วิชาช่างซ่อมเครื่องยนต์แก๊สโซลีน 150 ชั่วโมง วิทยาลัยการอาชีพหันคาปีการศึกษา 2546 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินหลักสูตรและประมวลความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพพระยาศัน พุทธศักราช 2540 ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม วิชาช่างเครื่องยนต์ วิชาช่างซ่อมเครื่องยนต์แก๊สโซลีน 150 ชั่วโมง วิทยาลัยการอาชีพหันคาปีการศึกษา 2546 โดยประเมินบริบทเกี่ยวกับ ความต้องการของชุมชน ผลการศึกษา พบว่าหลักสูตรโดยรวมมีความเหมาะสม การประเมินด้านบริบท พบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ภาสกร อัมพรสวัสดิ์ (2549, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2546 ประเภทวิชาเกษตรกรรม สาขาวิชาสัตวศาสตร์ ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคกลาง ผลการประเมินบริบทของหลักสูตรพบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสม ยกเว้นความสอดคล้องจุดประสงค์ของหลักสูตรกับภาวการณ์ปัจจุบันของสังคม เนื่องจากการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรไม่ได้กำหนดมาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีได้วิเคราะห์แนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน ประกอบกับเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วมากทำให้หลักสูตรที่ใช้อยู่มีความล้าหลัง นพวรรณ อารยกุล (2548, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาพาณิชยการ พุทธศักราช 2545 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2546) โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 การประเมินบริบทพบว่า จุดประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาวิชามีความเหมาะสม

จากที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่าการประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อมของหลักสูตรทั้งด้านทฤษฎีและผลงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าเป็นการประเมินสภาพแวดล้อม ลักษณะทั่วไปของหลักสูตร ความต้องการและปัญหาต่างๆ เพื่อให้ได้หลักการและเหตุผลมากำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร สามารถนำมาใช้ในการประเมิน คือ

1. นโยบายและแผน
2. จุดประสงค์ของหลักสูตร
3. โครงสร้างของหลักสูตร
4. เนื้อหาวิชาของหลักสูตร

5. ความต้องการของหลักสูตร

ดังนั้นการประเมินหลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกประเด็นสำคัญของบริบทนำมาใช้ในการประเมิน คือ

1. วัตถุประสงค์หรือจุดประสงค์ของหลักสูตร หมายถึงความต้องการที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนภายหลังจากที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว

2. โครงสร้างของหลักสูตร หมายถึงกลุ่มรายวิชาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนตลอดหลักสูตร

3. เนื้อหาวิชาของหลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (input evaluation)

- การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินว่าทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานมีอะไรบ้าง มีความเพียงพอหรือไม่ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพิจารณาว่าจะใช้ทรัพยากรอย่างไรจึงจะบรรลุจุดประสงค์ได้ (ธารง บัวศรี, 2542, หน้า 340) เป็นการประเมินเกี่ยวกับตัวแปรต่างๆที่นำไปใช้ในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการ (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2543, หน้า 139) เป็นการประเมินความสามารถของระบบกลยุทธ์ในเชิงปัจจัยที่มีอยู่และกลยุทธ์ที่เป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541, หน้า 171) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลมาช่วยตัดสินใจว่า จะใช้ทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตรได้อย่างไร (สุนีย์ ภูพันธ์, 2545, หน้า 268) จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า มีผู้ที่นำรูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบซิป (CIPP Model) มาประยุกต์ใช้ในการประเมินปัจจัยเบื้องต้น ดังนี้เนาวรัตน์ อันทรรบุตร (2544, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ระบบทวิภาคีในวิทยาลัยอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์นิเทศและนักศึกษามีความพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนเหมาะสม เฉลิมศักดิ์ เย็นสำราญ (2545, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรเกษตรศาสตร์บัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผลการประเมินพบว่า อาจารย์และนักศึกษามีความพร้อม สิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการ ไพโรจน์ จิวสิทธิประไพ (2549, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น พุทธศักราช 2540 ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม วิชาช่างเครื่องยนต์ วิชาช่างซ่อมเครื่องยนต์แก๊สโซลีน 150 ชั่วโมง วิทยาลัยการอาชีพหันคา ปีการศึกษา 2546 ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร มีความเหมาะสม คุณลักษณะและความพร้อมของอาจารย์มีความเหมาะสม สถานที่เหมาะสม แต่สื่อในการเรียนการสอนมีจำนวนไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย ภาสกร อัมพรสวัสดิ์ (2549, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2546 ประเภทวิชาเกษตรกรรมสาขาวิชาสัตวศาสตร์ ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคกลาง

ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า เนื้อหาและโครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสม สื่อการเรียนการสอนมีเพียงพอแต่ต้องปรับปรุงให้มีความทันสมัยมากขึ้น ในด้านสถานที่เรียนมีความเหมาะสมปานกลาง อาจารย์และนักเรียนมีความเหมาะสม นพวรรณ อารยกุล (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาพาณิชยการ พ.ศ. 2545 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2546) โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 ผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้นพบว่าคุณลักษณะของครูและนักเรียน สื่อการเรียนการสอน สถานที่และงบประมาณ มีความเหมาะสม

จากที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตรทั้งด้าน ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการประเมินเกี่ยวกับตัวแปรต่างๆที่ใช้ในการดำเนินงานหรือปัจจัยที่เป็นตัวการทำให้เกิดวิธีการที่จะนำมาปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการ สามารถนำมาใช้ในการประเมิน คือ

1. ครูผู้สอน
2. ผู้เรียน
3. สื่อการเรียนการสอน
4. สถานที่เรียน
5. งบประมาณ

ดังนั้น การประเมินหลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกประเด็นสำคัญของปัจจัยเบื้องต้นนำมาใช้ในการประเมิน คือ

1. อาจารย์หรือครูผู้สอน ในการวิจัยครั้งนี้ ทำการประเมินคุณลักษณะของครูและอาจารย์ผู้สอน เพื่อประเมินความดี ความรู้ความสามารถ พฤติกรรมและความพร้อมในการเตรียมการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้
2. ผู้เรียน ในการวิจัยครั้งนี้ทำการประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนเพื่อประเมินความดี ความรู้ความสามารถ พฤติกรรม และความพร้อมในการเรียนรู้
3. สื่อการเรียนการสอน เพื่อประเมินอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ วัสดุ ตำรา เอกสาร และหนังสือประกอบการเรียนการสอน ที่ใช้ในการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
4. สถานที่เรียน เพื่อประเมินสถานที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนการฝึกปฏิบัติงาน ฝึกทักษะ แหล่งฝึกภาคปฏิบัติหรือสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่อาคารเรียน ห้องสมุดห้องเรียน

3. การประเมินกระบวนการ (process evaluation)

การประเมินกระบวนการ การประเมินในขั้นปฏิบัติงาน โดยนำหลักสูตรที่จัดทำขึ้นไปใช้ในสภาพที่เป็นจริง จุดมุ่งหมายเพื่อส่งข้อมูลย้อนกลับมาให้ผู้ปฏิบัติ (ธำรง บัวศรี, 2542, หน้า 340) เป็นการประเมินเรื่องราวหรือกิจกรรมต่างๆ ในขั้นปฏิบัติงาน จุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลสะท้อนกลับมาให้ผู้ปฏิบัติ (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2542, หน้า 139) เป็น

การประเมินการดำเนินงาน จุดมุ่งหมายเพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนที่วางไว้ เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน เพื่อเป็นแรงงานสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆที่เกิดขึ้น (สำราญ มีแจ้ง, 2544, หน้า 134) เป็นการประเมินกระบวนการดำเนินงาน จุดมุ่งหมายเพื่อระบุหรือทำนายจุดอ่อนในการออกแบบเชิงกระบวนการและบันทึกปฏิบัติจัดหาสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับกระบวนการและกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ดำเนินการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541, หน้า 171) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสืบค้นจุดอ่อนของรูปแบบการดำเนินงานตามที่คาดหวัง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกวิธีการต่อไป (สุนีย์ ภูพันธ์, 2545, หน้า 268) จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่ามีผู้ที่นำรูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) มาใช้เป็นแนวทางในการประเมินด้านกระบวนการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ เนาวรัตน์ -อันทรบุตร (2544, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ระบบทวิภาคีในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผลการเรียน การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสม เฉลิมศักดิ์ เย็นสำราญ (2545, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรเกษตรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผลการประเมิน พบว่า กระบวนการบริหารและบริการหลักสูตรเหมาะสม กระบวนการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลเหมาะสม ไพโรจน์ จิวลธิธิประไพ (2549, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน พุทธศักราช 2540 ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม วิชาช่างเครื่องยนต์ วิชาช่างซ่อมเครื่องยนต์แก๊สโซลีน 150 ชั่วโมง วิทยาลัยการอาชีพหันคา ปีการศึกษา 2546 ผลการศึกษาวิจัย พบว่า การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสม ภาสกร อัมพรสวัสดิ์ (2549, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2546 ประเภทวิชาเกษตรกรรม สาขาวิชาสัตวศาสตร์ ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคกลาง ผลการศึกษาระดับปริญญาตรี กระบวนการพบว่า การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสม นพวรรณ อารยกุล (2548, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาพาณิชยกรรม พุทธศักราช 2545 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2546) โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 ผลการประเมินปัจจัยด้านกระบวนการ พบว่าการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลและการบริหารหลักสูตร มีความเหมาะสม

จากที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า การประเมินด้านกระบวนการของหลักสูตรทั้งด้านทฤษฎีและผลงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า เป็นการประเมินกิจกรรมต่างๆ ในขั้นการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ สามารถนำมาใช้ในการประเมิน คือ

1. การจัดการเรียนการสอน

2. การบริหารหลักสูตร

3. การวัดและประเมินผล

ดังนั้นการประเมินหลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกประเด็นสำคัญในการประเมิน กระบวนการนำมาใช้ในการประเมิน คือ

1. การจัดการเรียนการสอน เพื่อประเมินแบบแผน วิธีการจัดความรู้ ทักษะและ ประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

2. การบริหารและการบริการหลักสูตรเพื่อประเมินการดำเนินงานในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตร ได้แก่ การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร การบริการวัสดุ หลักสูตร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร

3. การวัดและประเมินผล เพื่อประเมินกระบวนการทดสอบความสามารถความรู้ ของผู้เรียนด้วยเครื่องมือต่างๆ เพื่อพิจารณาคัดสินคุณค่าอย่างมีกฎเกณฑ์และนำมา ปรับปรุงการเรียนการสอน

4. การประเมินผลผลิต

การประเมินผลผลิต คือการประเมินผลในชั้นบททวนจุดมุ่งหมาย เพื่อ ตรวจสอบผลที่ได้รับว่าเป็นอย่างไร เป็นไปตามจุดประสงค์หรือไม่ (চারং บัวตรี, 2542, หน้า 341) เป็นการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และผลกระทบที่เกิดจากการปฏิบัติตาม หลักสูตร (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2543, หน้า 140) เป็นการประเมินโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวัด และแปลความหมายความสำเร็จ (สำราญ มีแจ้ง, 2544, หน้า 136) เป็นการประเมินโดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อโยงสัมพันธ์สารสนเทศเชิงผลลัพธ์กับสารสนเทศเกี่ยวกับจุดประสงค์ บริบท ปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการต่างๆ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541, หน้า 171) เป็นการ ประเมินโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามที่คาดหวังเอาไว้มากน้อย เพียงใด (สุนีย์ ภูพันธ์, 2545, หน้า 269) จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่ามีผู้ ที่นำรูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) มาประยุกต์ใช้ในการประเมินด้านผลผลิต ดังต่อไปนี้ เนาวรัตน์ อันทรมุตร (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการ ประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ระบบทวิภาคีในวิทยาลัย อาชีวศึกษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา ด้านทั่วไปและความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษาด้านวิชาชีพมีความเหมาะสม เฉลิมศักดิ์ เย็นสำราญ (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรเกษตรศาสตร์ บัณฑิตแขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช ผลการประเมินพบว่า คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาโดยทั่วไปตรงตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ของหลักสูตร ความสามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ในวิชาชีพ มีความเหมาะสม ไพโรจน์ จิวลธิธิประไพ (2549, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน พุทธศักราช 2540 ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม วิชาช่างเครื่องยนต์ วิชาช่างซ่อมเครื่องยนต์แก๊สโซลีน

150 ชั่วโมง วิทยาลัยการอาชีพหันคา ปีการศึกษา 2546 ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพของผู้ที่สำเร็จการศึกษา มีความเหมาะสม ภาสกร อัมพรสวัสดิ์ (2549, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2546 ประเภทวิชาเกษตรกรรม สาขาวิชาสัตวศาสตร์ ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคกลาง ผลการศึกษา พบว่าคุณภาพของผู้ที่สำเร็จการศึกษา มีความเหมาะสม นพวรรณ อารยกุล (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาพาณิชยกรรม พุทธศักราช 2545 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2546) โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 ผลการประเมินด้านผลผลิต พบว่าคุณลักษณะของผู้ที่สำเร็จการศึกษาโดยทั่วไปมีความเหมาะสม

จากที่กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า การประเมินด้านผลผลิตของหลักสูตรทั้งด้าน ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าเป็นการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดจากการ ปฏิบัติตามหลักสูตร สามารถนำมาใช้ในการประเมิน คือ

1. คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา
2. ความรู้ความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษา
3. ประสิทธิภาพของผู้สำเร็จการศึกษา
4. คุณสมบัติของผู้สำเร็จการศึกษา

ดังนั้นการประเมินหลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกประเด็นสำคัญนำมาใช้ในการ ประเมิน คือ คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา ทั้งด้านทั่วไปและเชิงวิชาชีพ ซึ่งในที่นี้ หมายถึงลักษณะประจำตัวของผู้สำเร็จการศึกษาที่พึงมีเมื่อสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร พยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง) พุทธศักราช 2545 ได้แก่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ปฏิบัติตนดี มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีคุณธรรมจริยธรรม

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545 และการนำไปใช้

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุพรรณบุรี เป็นสถาบันอุดมศึกษา สังกัดสถาบัน พระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข มีความมุ่งมั่นที่จะผลิตบุคลากรทางการพยาบาลที่มี ทักษะทางวิชาชีพ ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมและเพียบพร้อม ด้วยสติและปัญญา เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการพยาบาลที่ดีมีคุณภาพอันจะนำไปสู่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ประชาชนในสังคมไทย โดยเชื่อว่าการจัดการเรียนการสอนแบบ เอื้ออาทร การส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการ พัฒนาวิทยาลัย ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นแหล่งการบริการวิชาการที่ตอบสนองความ ต้องการของชุมชนและสังคม มีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ อันจะทำให้บัณฑิต พยาบาล เป็นผู้มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความสามารถและเป็นผู้นำด้านสุขภาพ โดยมี วัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์พยาบาลที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเอื้ออาทร มีความเป็นผู้นำทางวิชาการและการบริการด้านสุขภาพ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของระบบสุขภาพในระดับประเทศ

2. ส่งเสริมบทบาททางวิชาการและวิชาชีพของวิทยาลัย ในการให้บริการวิชาชีพแก่สังคม เพื่อสร้างความเข้มแข็งของสังคม ชุมชนและประเทศชาติ

3. ส่งเสริมการผลิตผลงานวิจัยและผลงานวิชาการของอาจารย์ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่และพัฒนาความเชี่ยวชาญของอาจารย์ รวมทั้งเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการให้เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

4. ส่งเสริมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นมรดกไทย เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความรู้และพัฒนาบัณฑิตพยาบาลให้มีคุณธรรมและจริยธรรมและคำนึงถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทย

5. ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาบุคลากรของวิทยาลัย และนักศึกษาให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. ส่งเสริมวิทยาลัยให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาบุคลากรในองค์กรสามารถ เข้าถึงความรู้ พัฒนาค้นเองให้เป็นผู้มีความรู้และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี, 2551, หน้า 3)

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545 เป็นหลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นหลักสูตรแบบบูรณาการ ซึ่งนับว่าเป็นหลักสูตรแรกของประเทศไทยในสาขาการพยาบาล ได้รับการพัฒนาขึ้นมาโดยกลุ่มบุคคลต่อไปนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2543 ตามคำสั่งที่ 964/2543 เพื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการ (integrated-curriculum) ให้สอดคล้องกับสภาพสังคม นโยบายของกระทรวงสาธารณสุขและเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ

2. คณะอนุกรรมการพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตแบบบูรณาการตามคำสั่งที่ 6/2544 เพื่อกำหนดเนื้อหาวิชา วิธีการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลให้สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแบบบูรณาการ

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545 นี้พัฒนาจากผลการวิเคราะห์การใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2537 ซึ่งพบว่า 1) บัณฑิตมีสมรรถนะในการปฏิบัติการพยาบาลในสถานบริการสูงกว่าสมรรถนะในการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันการเกิดโรคในชุมชน 2) เนื้อหาวิชามีความซ้ำซ้อนกัน ทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ในรายวิชาต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติจริงได้ยาก 3) จากผลการปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษา พ.ศ. 2542 ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเชื่อมโยงบูรณาการ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การเรียนรู้ด้วยตนเอง ใฝ่เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนชีวิต

แนวคิดของหลักสูตร

1. การดูแลอย่างเอื้ออาทร เป็นการแสดงความสัมพันธ์อันกัลยาณมิตรระหว่างบุคคลต่อบุคคลตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคม ด้วยการเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ความเมตตา ความเอื้ออาทร ความสนใจ ความเอาใจใส่ ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ

2. ผู้เรียน เป็นปัจเจกบุคคลที่ประกอบด้วย กาย จิต สังคม และจิตวิญญาณมีคุณค่า ศักดิ์ศรี ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมเป็นของตนเอง มีประสบการณ์ชีวิตและมีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาได้

3. ผู้สอน เป็นปัจเจกบุคคลที่มีความรู้ และทักษะเชิงวิชาชีพ มีประสบการณ์ชีวิต มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้และเป็นแบบอย่างที่ดี

4. การเรียนการสอน เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้สอน ผู้เรียน บุคคล ครอบครัวและชุมชน ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยกระบวนการทางปัญญา การเรียนการสอนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ จะขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ด้วยความเอื้ออาทรระหว่างผู้สอนและผู้เรียนภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากสภาพการณ์จริง ด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

5. สภาพแวดล้อม ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชีวภาพ เคมี การศึกษาศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ การดำเนินชีวิต สังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพ

6. สุขภาพ คือภาวะที่เป็นสุขทั้งกาย จิต สังคมและจิตวิญญาณ ที่มีคุณค่าต่อชีวิต และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดช่วงชีวิต โดยมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมตลอดเวลา สุขภาพเป็นความรับผิดชอบต่อบุคคล ครอบครัว และชุมชนในการดูแลตนเอง

7. บุคคล ครอบครัว ชุมชน มีความเป็นปัจเจกมีศักยภาพในการดูแลตนเอง มีประสบการณ์ชีวิตมีศักดิ์ศรีและสิทธิในการเลือกแบบแผนการดำเนินชีวิตของตนเองมีเครือข่ายทางสังคมและมีภูมิปัญญา

8. การปฏิบัติการพยาบาล เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ในการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วยในผู้ที่มีภาวะสุขภาพปกติ ให้การดูแลฟื้นฟูสุขภาพผู้เจ็บป่วยแบบองค์รวม และมุ่งพัฒนาศักยภาพประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้โดยยึดหลักสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ บนพื้นฐานของความเอื้ออาทร มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรบูรณาการ ที่มีลักษณะผสมผสานเนื้อหาวิชาโดยเฉพาะหมวดวิชาชีพโดยใช้ Theme และ Concept เป็นตัวกำหนดเนื้อหา ใช้กระบวนการทางปัญญาในการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน อยู่บนพื้นฐานของความ

เอื้ออาทรและวัดและประเมินผลตามสภาพจริงที่สอดคล้องกับสมรรถนะที่พึงประสงค์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางทฤษฎีว่า หลักสูตรบูรณาการมาจากความเชื่อว่าศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เช่นเดียวกับการดำรงชีวิตของคน ที่ต้องผสมกลมกลืนเป็นองค์รวมหลักสูตรบูรณาการ เป็นหลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาของรายวิชาต่างๆมาผสมผสานเข้าด้วยกัน ทำให้ลักษณะเฉพาะของแต่ละรายวิชาลดน้อยลงไป ด้านการจัดประสบการณ์ ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์สอดคล้องกันและกัน จะทำให้การเรียนรู้มีความหมาย สอดคล้องกับชีวิตจริง หลักสูตรนี้ยังช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา ประหยัดเวลาในการเรียนรู้ของผู้เรียน และลดภาระแก่ผู้สอน

กรอบแนวคิดของหลักสูตร

ประกอบด้วยมโนทัศน์ทางการพยาบาล ผู้สอน ผู้เรียน บุคคล ครอบครัวและชุมชน ปฏิสัมพันธ์กัน ในรูปของการเรียนการสอนและการปฏิบัติการพยาบาล โดยมีการดูแลอย่างเอื้ออาทรเป็นแกนหลักภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เป็นการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการทางปัญญาในการเรียนรู้ตามสภาพจริง ในชุมชน เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับบุคคล ครอบครัวและชุมชน เป็นการปฏิบัติการพยาบาลแบบองค์รวม มุ่งสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันการเจ็บป่วยดูแลและฟื้นฟูสภาพรวมทั้งพัฒนาศักยภาพให้ประชาชนพึ่งตนเองได้

การกำหนดเป้าหมายของผลลัพธ์ของหลักสูตร

หมายถึงคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์และการตอบสนองปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ ระบบบริการสุขภาพและชุมชน วิชาชีพ สมรรถนะของนักศึกษาและความต้องการของผู้ใช้บริการและคุณภาพของการบริการ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ลักษณะด้านวิชาชีพ

1.1 มีความรู้และความสามารถปฏิบัติการพยาบาลแบบองค์รวม โดยบูรณาการศาสตร์ทางการพยาบาลและศาสตร์ที่เกี่ยวข้องด้วยหลักการของ Evidence based Nursing Practice

1.2 สร้างองค์ความรู้และพัฒนางานโดยใช้กระบวนการวิจัย

2. สมรรถนะสากล

2.1 ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.2 คิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

2.3 มีสมรรถนะในการติดต่อสื่อสารและประชาสัมพันธ์

2.4 ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงและเข้าถึงสารสนเทศโดยใช้เทคโนโลยี

2.5 มีบุคลิกดี เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม

3. ทักษะชีวิต

3.1 ตระหนักในคุณค่าของตนเอง บุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม

3.2 มีวินัยในตนเองดำรงตนร่วมกับครอบครัวชุมชนและสังคมอย่างมีความสุข

3.3 เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิต

3.4 มีความรับผิดชอบต่อสังคม

ปรัชญาหลักสูตร

สถาบันพระบรมราชชนกมีความเชื่อว่าการพยาบาลมีคุณค่าและจำเป็นต่อสังคม

การพยาบาล เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับประชาชนในการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันการเจ็บป่วยในผู้ที่มีภาวะสุขภาพปกติ ให้การดูแลฟื้นฟูสภาพผู้ที่เจ็บป่วยแบบ องค์กรรวม โดยยึดหลักสังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์บนพื้นฐานของการดูแลแบบเอื้ออาทร มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพในการดูแลตนเอง แก่บุคคล ครอบครัว กลุ่มคนและชุมชน โดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจก มีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีศักยภาพ มีอิสระในการเลือก การตัดสินใจ มีสิทธิที่จะได้รับการดูแลอย่างเสมอภาคและมี คุณภาพ

สุขภาพ เป็นความสมดุลของร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณที่เปลี่ยนแปลงทุก ช่วงวัยของชีวิต และตามการรับรู้ของบุคคล ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ตลอดเวลา

การเรียนการสอน เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ระหว่างผู้สอน ผู้เรียน บุคคล ครอบครัวและชุมชน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยการเรียนรู้ตามสภาพการณ์ จริง ใช้ชุมชนเป็นฐาน มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนแสวงหา ความรู้ด้วยกระบวนการทางปัญญา ผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ด้วยความสัมพันธ์อัน กัลยาณมิตร

บัณฑิตพยาบาล เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเชิงวิชาชีพ มีทักษะการสื่อสาร มีคุณธรรมจริยธรรมยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพพร้อมทั้งมีเจตนาคดีที่ดีเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถบูรณาการความรู้ทางการพยาบาลและศาสตร์อื่นๆไปใช้ในการ ปฏิบัติงานในระบบสุขภาพ และตอบสนองความต้องการของประชาชนทั้งในภาวะสุขภาพดีและ ในภาวะการเจ็บป่วยจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต และการพัฒนาศักยภาพประชาชนให้สามารถ ดูแลและพึ่งตนเองเพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ เป็นสมาชิกที่ดีของวิชาชีพ เป็นพลเมือง ดีและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์หลักสูตร

ผู้สำเร็จการศึกษา จะมีความสามารถดังต่อไปนี้

1. แสดงคุณลักษณะส่วนบุคคลที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล ดังต่อไปนี้

1.1 เคารพในคุณค่า ศักดิ์ศรี และความเป็นปัจเจกทั้งของตนเองและผู้อื่น

- 1.2 มีจิตสำนึกในการให้บริการ
- 1.3 มีสุขภาพและวุฒิภาวะทางอารมณ์
- 1.4 ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ
- 1.5 คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและสร้างสรรค์
- 1.6 มีภาวะผู้นำและสามารถบริหารจัดการตนเองและงานที่รับผิดชอบได้อย่าง

เหมาะสม

- 1.7 ทำงานได้โดยอิสระและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 1.8 เป็นสมาชิกที่ดีของวิชาชีพและเป็นพลเมืองดีของสังคม
- 1.9 แสวงหาความรู้ และรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. ปฏิบัติการพยาบาลแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ทั้งในภาวะสุขภาพปกติและภาวะที่มีปัญหาสุขภาพแบบองค์รวมบนพื้นฐานของความเอื้ออาทร ยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรม
3. ให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้นตามขอบเขตวิชาชีพการพยาบาล
4. พัฒนาศักยภาพบุคคล ครอบครัว กลุ่มคน และชุมชนให้สามารถดูแลและพึ่งพาตนเองได้
5. ร่วมทำวิจัยและนำผลการวิจัยไปใช้ได้
6. ติดต่อสื่อสาร ให้ความรู้และให้คำปรึกษาทางสุขภาพได้
7. เลือกใช้แหล่งทรัพยากร นวัตกรรม เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่นในปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างเหมาะสม
8. ร่วมมือในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม และร่วมพัฒนาสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพ

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

คุณสมบัติทั่วไป

1. มีสัญชาติไทย อายุ 16-36 ปีบริบูรณ์ นับถึงวันปิดรับสมัคร สำหรับผู้สมัครหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ต้องมีส่วนสูงไม่ต่ำกว่า 145 เซนติเมตร
2. มีสุขภาพร่างกายและจิตใจสมบูรณ์ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม ไม่มีความพิการหรือผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจอันเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาและการประกอบวิชาชีพ
3. มีประวัติความประพฤติและบุคลิกดี ไม่เคยมีชื่อเสียงเสียหาย ไม่เคยต้องโทษในคดีอาญา
4. ถ้าเป็นชายต้องไม่เป็นผู้ถูกคัดเลือกเข้ารับราชการทหารในเดือนที่เปิดรับสมัคร
5. ห้ามภิกษุ สามเณร สมัครสอบคัดเลือกเข้ารับการศึกษาทุกหลักสูตร ตามคำสั่งมหาเถรสมาคมเรื่อง ห้ามภิกษุ สามเณร เรียนวิชาชีพหรือสอบแข่งขัน หรือสอบคัดเลือกอย่างคดี พ.ศ. 2521

คุณสมบัติด้านการศึกษา

1. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ (ไม่รับเทียบเท่า ปวช. และ ปวส.) โดยได้คะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ต่ำกว่า 2.5 และศึกษารายวิชาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. เป็นผู้ที่ผ่านการสอบวัดความรู้ เพื่อเข้ารับการศึกษานในสถาบันอุดมศึกษาตามระบบของทบวงศึกษาธิการ

คุณสมบัติด้านภูมิสำเนา

เป็นผู้ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอ/กิ่งอำเภอ/จังหวัดที่สมัครอย่างน้อย 1 ปี นับถึงวันปิดรับสมัคร หรือบิดามารดา หรือผู้ปกครอง มีทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอ/กิ่งอำเภอ/จังหวัดดังกล่าวไม่น้อยกว่า 5 ปี นับถึงวันปิดรับสมัคร

ระบบการศึกษา

เป็นระบบการศึกษาแบบหน่วยกิตทวิภาค โดยในแต่ละปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษาปกติ และ 1 ภาคการศึกษาฤดูร้อน การศึกษาภาคปกติใช้เวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ ภาคการศึกษาฤดูร้อนใช้เวลาไม่น้อยกว่า 8 สัปดาห์และจะสำเร็จการศึกษาได้ไม่เกิน 5 ภาคการศึกษาปกติ

โครงสร้างหลักสูตร

1. จำนวนหน่วยกิต ตลอดหลักสูตร 140 หน่วยกิต

2. โครงสร้างหลักสูตร

2.1	หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	33	หน่วยกิต
	1) กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	7	หน่วยกิต
	2) กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	7	หน่วยกิต
	3) กลุ่มวิชาภาษา	11	หน่วยกิต
	4) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	8	หน่วยกิต
2.2	หมวดวิชาเฉพาะ	101	หน่วยกิต
	1) กลุ่มพื้นฐานวิชาชีพ	29	หน่วยกิต
	2) กลุ่มวิชาชีพ	72	หน่วยกิต
2.3	หมวดวิชาเลือกเสรี	6	หน่วยกิต

การวัดและประเมินผลการเรียน

1. ระบบการให้คะแนนของแต่ละรายวิชา ให้ใช้ระบบตัวอักษรแสดงระดับคะแนน (Grade) มีความหมายแต่ละระดับชั้น ดังนี้

ระดับชั้น	ความหมาย	ค่าระดับ
A	ดีเยี่ยม (excellent)	4.00
B+	ดีมาก (very good)	3.50
B	ดี (good)	3.00
C+	ค่อนข้างดี (fairly good)	2.50
C	พอใช้ (fair)	2.00
D+	อ่อน (poor)	1.50
D	อ่อนมาก (very poor)	1.00
F	ตก (fail)	0
S	พึงพอใจ (satisfactory)	-
U	ไม่พึงพอใจ (unsatisfactory)	-
I	ยังไม่สมบูรณ์ (incomplete)	-
E	มีเงื่อนไข (condition)	-

2. การคำนวณคะแนนเฉลี่ย (grade point average : GPA) กระทำเมื่อสิ้นสุดแต่ละภาคการศึกษา โดยมีวิธีคิด ดังนี้

(ก) ให้เอาผลรวมทั้งหมดของผลคูณระหว่างค่าระดับชั้นกับจำนวนหน่วยกิตแต่ละรายวิชาเป็นตัวตั้งหารด้วยผลรวมของจำนวนหน่วยกิตในแต่ละภาคการศึกษา

(ข) การคำนวณคะแนนเฉลี่ยให้ตั้งหารถึงทศนิยม 3 ตำแหน่งและให้ปัดเศษตั้งแต่ทศนิยมที่มีค่ามากกว่า 5 ขึ้นไป เพื่อให้เหลือทศนิยม 2 ตำแหน่ง

3. การคำนวณคะแนนเฉลี่ยสะสม (cumulative grade point average) กระทำเมื่อเรียนจบตลอดปีการศึกษาและตลอดหลักสูตร โดยมีวิธีคิด ดังนี้

(ก) ให้เอาผลรวมทั้งหมดของผลคูณระหว่างค่าคะแนนที่ได้กับจำนวนหน่วยกิตของแต่ละรายวิชาที่มีการประเมินผลเป็นค่าคะแนนเป็นตัวตั้งหารด้วยจำนวนหน่วยกิตสะสม

(ข) การคำนวณคะแนนเฉลี่ยสะสม ให้ตั้งหารถึงทศนิยม 3 ตำแหน่ง และให้ปัดเศษตั้งแต่ทศนิยมที่มีค่ามากกว่า 5 ขึ้นไป เพื่อให้เหลือทศนิยม 2 ตำแหน่ง

(ค) กรณีเรียนซ้ำในรายวิชาใดให้ใช้ระดับคะแนนที่ได้ใหม่มาคำนวณคะแนนเฉลี่ยสะสม

การเตรียมความพร้อมเพื่อนำหลักสูตรไปใช้

ในคู่มือการใช้หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545) ระบุถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมผู้บริหาร

1.1 ทำความเข้าใจต่อเอกสารหลักสูตร คู่มือการใช้ และประมวลรายวิชา

1.2 แต่งตั้งคณะกรรมการหลักสูตรเพื่อนิเทศการใช้หลักสูตรและประเมินผล

- 1.3 ปรับโครงสร้างงานวิชาการ และสร้างความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของอาจารย์
- 1.4 มีแผนพัฒนาอาจารย์เกี่ยวกับวิธีการสอนแบบบูรณาการ
- 1.5 สนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้
- 1.6 คู่มือการจัดกิจกรรมนักศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่
2. การเตรียมความพร้อมอาจารย์
 - 2.1 ทำความเข้าใจต่อเอกสารหลักสูตร คู่มือการใช้ และประมวลรายวิชา วิธีการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางปัญญา วิธีการสอนเชิงรุก วิธีการสอนแบบบูรณาการและวิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพการณจริง
 - 2.2 ปรับบทบาทของผู้สอน จากครูเป็นศูนย์กลาง ให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานของความเอื้ออาทร
 - 2.3 ทำวิจัย และนำผลวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน
3. การเตรียมความพร้อมของนักศึกษา โดยชี้แจงให้นักศึกษาเข้าใจหลักสูตร คุณลักษณะของผู้เรียนและคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ระบบการเรียนและระบบการวัดและประเมินผล
4. การเตรียมความพร้อมปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอนได้แก่ห้องเรียน ห้องสมุดห้องปฏิบัติการ สื่อการเรียนการสอนทุกประเภทรวมถึงการเตรียมแหล่งฝึกภาคปฏิบัติ และอาจารย์ที่เลี้ยงในแหล่งฝึกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สุภาวดี เครือโชติกุล (2536, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับปริญญาตรีพุทธศักราช 2531 ของวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย โดยใช้รูปแบบซิป โดยศึกษาประชากร 5 กลุ่มจำนวน 443 คน คือผู้บริหาร 10 คน อาจารย์ 58 คน นักศึกษา 140 คน ผู้สำเร็จการศึกษา 112 คนและผู้บังคับบัญชาของผู้ที่สำเร็จการศึกษา 123 คน ผลการวิจัยการประเมินบริบทพบว่า วัดดูประสงค์ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับปัจจัยภายนอก มีความชัดเจนของภาษาที่ใช้สามารถปฏิบัติได้จริงมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและมีความเป็นเอกลักษณ์ในวิชาชีพอยู่ในระดับมาก เกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร ด้านจำนวนหน่วยกิตรวม หน่วยกิตหมวดวิชา หน่วยกิตกลุ่มวิชาและหน่วยกิตรายวิชาส่วนใหญ่มีความเหมาะสม เนื้อหารายวิชาในหลักสูตร มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาอยู่ในระดับน้อย ส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยเบื้องต้นด้านอาจารย์ ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นปริมาณอาจารย์ในการควบคุมภาคปฏิบัติ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ด้านนักศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอนส่วนใหญ่มีความเพียงพอ และมีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย แต่มีความสะดวกในการใช้บริการอยู่ในระดับมาก

กระบวนการผลิต เกี่ยวกับกระบวนการบริหาร ส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นการประชุมสัมมนาหลักสูตรให้อาจารย์ได้ทราบ การจัดเตรียมหนังสือภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และวารสารอ้างอิง การจัดศูนย์รวมตารางสอนเพื่อสะดวกในการตรวจสอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย สำหรับการจัดการเรียนการสอน การเตรียมการสอน เทคนิค และวิธีการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านการวัดและการประเมินผลส่วนใหญ่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ยกเว้นการติดตามงานและเฉลยให้นักศึกษาทราบอย่างรวดเร็วมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ผลผลิต ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ พุทธศักราช 2531 มีคุณลักษณะทั่วไปและคุณลักษณะทางวิชาชีพตรงตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในระดับมาก

เนาวรัตน์ อันทรบุตร (2544, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ.ศ.2538ระบบทวิภาคีในวิทยาลัยอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการใช้รูปแบบซีพี (CIPP Model) เป็นกรอบในการประเมินเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 3 ฉบับสำหรับอาจารย์ผู้สอนจำนวน 52 คน นักเรียนระบบทวิภาคี จำนวน 238 คนผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรจำนวน 137 คน และแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้แทนสถานประกอบการ จำนวน 86 คน รวมทั้งสิ้น 513 คน ผลการวิจัย มีดังนี้

การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม โดยอาจารย์ผู้สอนและผู้สำเร็จการศึกษาพบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความชัดเจนด้านภาษา สอดคล้องกับหลักการของหลักสูตรการเรียนการสอน และการนำไปปฏิบัติได้จริง เหมาะสมอยู่ในระดับมาก

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น อาจารย์ผู้สอนระบุว่าความพร้อมของอาจารย์อยู่ในระดับมาก แต่ความพร้อมของนักเรียนยังอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนในระบบทวิภาคีระบุว่าอาจารย์มีความพร้อมระดับปานกลาง ขณะที่ตนเองและครูฝึกมีความพร้อมระดับมาก ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งได้ข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอนนักเรียนระบบทวิภาคีและผู้สำเร็จการศึกษาพบตรงกันว่าเหมาะสมในระดับปานกลาง

การประเมินด้านกระบวนการ โดยอาจารย์ผู้สอน นักเรียนระบบทวิภาคีและผู้สำเร็จการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน และการบริหารหลักสูตรเหมาะสมในระดับมาก

การประเมินต้นทุนผลผลิตโดยผู้สำเร็จการศึกษา พบว่าคุณลักษณะของผู้สำเร็จ การศึกษาด้านทั่วไปและความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษาด้านวิชาชีพ มีความเหมาะสมอยู่ ในระดับมาก

เฉลิมศักดิ์ เย็นสำราญ (2545, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมิน หลักสูตรเกษตรศาสตรบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยการใช้รูปแบบซีป (CIPP Model) เป็นกรอบในการประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบประเมินหลักสูตรจำนวน 6 ฉบับผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการระดับบัณฑิตศึกษา คณาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ (ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก) มหาบัณฑิต และผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิต รวมทั้งสิ้น 124 คน ผลการวิจัย-มีดังนี้

การประเมินบริบท พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องกับปัจจัย ภายนอก มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและความต้องการของผู้เรียนอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ใช้ ภาษาที่ชัดเจนเข้าใจง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้อยู่ในระดับมาก โครงสร้างของหลักสูตร จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร หน่วยกิตหมวดวิชาเฉพาะ หน่วยกิตชุดวิชา วิทยานิพนธ์และ ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมเข้มเสริมประสบการณ์มหาบัณฑิตมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ในส่วนของหน่วยกิตชุดวิชาบังคับและหน่วยกิตชุดวิชาเลือก มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สำหรับเนื้อหาสาระของวิชาในหลักสูตร มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและของ ผู้เรียน มีความถูกต้องทันสมัยอยู่ในระดับมาก ส่วนวิธีการและเกณฑ์การประเมินผล การศึกษามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ด้านอาจารย์มีความเหมาะสมในระดับมาก ที่สุด สำหรับด้านนักศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเช่นกัน ส่วนประกอบอื่นๆ ที่ สนับสนุนการเรียนการสอนมีความเพียงพอ มีคุณภาพและมีความสะดวกในการใช้บริการอยู่ใน ระดับมาก

การประเมินกระบวนการ พบว่า กระบวนการบริหารและบริการหลักสูตรมี ความเหมาะสมในระดับมาก สำหรับกระบวนการเรียนการสอน มีความเหมาะสมในระดับมาก ที่สุด การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน มีความเหมาะสมในระดับมาก

การประเมินผลผลิต พบว่า มหาบัณฑิตมีคุณลักษณะทั่วไปตรงตามที่กำหนดไว้ ในวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในระดับมาก สำหรับความสามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ใน วิชาชีพ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ไพโรจน์ จิวลิตธิประไพ (2549, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการ ประเมินหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น พุทธศักราช 2540 ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม วิชาช่าง เครื่องยนต์ วิชาช่างซ่อมเครื่องยนต์แก๊สโซลีน 150 ชั่วโมง วิทยาลัยการอาชีพหันคา ปี

การศึกษา 2546 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้บริหาร จำนวน 5 คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน 5 คน นักศึกษาจำนวน 20 คน ผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 20 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเครื่องยนต์ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ จำนวน 2 ฉบับใช้กับผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิ และแบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับสำหรับถามอาจารย์ผู้สอน นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

ด้านบริบท ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านเครื่องยนต์ มีความเห็นว่าเหมาะสม ส่วนอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา มีความเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการสำรวจความสนใจของผู้เรียน ก่อนเปิดสอนและควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย

ด้านปัจจัยเบื้องต้น ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และผู้ทรงคุณวุฒิด้าน เครื่องยนต์ มีความเห็นว่าคุณลักษณะอาจารย์และของผู้เรียน ความพร้อมของอาจารย์ สถานที่ เรียนและสื่อการเรียนการสอน มีความเหมาะสม ส่วนในเรื่องงบประมาณผู้อำนวยการและผู้ช่วย ผู้อำนวยการ มีความเห็นว่ามีไม่เหมาะสม อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษา มีความเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีข้อเสนอแนะว่าควรปรับปรุงเครื่องยนต์ แก๊สโซลีนที่มีอยู่ให้ใช้งานได้ และควรมีสื่อการเรียนการสอนที่ใหม่และทันสมัย

ด้านกระบวนการ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และผู้ทรงคุณวุฒิด้าน เครื่องยนต์ มีความเห็นว่ามีเหมาะสม ส่วนอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา มี ความเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มชั่วโมงปฏิบัติให้ มากขึ้น และควรสอนเทคนิคการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

ด้านผลผลิต ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านเครื่องยนต์ มีความเห็นว่ามีเหมาะสม ส่วนอาจารย์ผู้สอน นักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา มีความเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการนิเทศการสอนให้มากกว่านี้ เพื่อให้ นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น และควรที่จะประชาสัมพันธ์ให้สถาน ประกอบการยอมรับในวุฒิบัตร

ภาสกร อัมพรสวัสดิ์ (2549, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมิน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. 2546 ประเภทวิชาเกษตรกรรม สาขาวิชาสัตวศาสตร์ ของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคกลาง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยการใช้ รูปแบบซีพี (CIPP Model) เป็นกรอบแนวทางในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์คณะสัตวศาสตร์ และนักศึกษาคณะสัตวศาสตร์ จำนวน 307 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่า ร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า

ด้านบริบท ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์และนักศึกษา มีความเห็นโดย ภาพรวมว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ด้านปัจจัยเบื้องต้น ผู้บริหารสถานศึกษาและนักศึกษา มีความเห็นในด้านโครงสร้างหลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนอาจารย์มีความเห็นว่ามี ความเหมาะสมในระดับปานกลาง เนื้อหาวิชาในหลักสูตร พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและนักศึกษามี ความเห็นว่ามีเนื้อหาหลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนอาจารย์มี ความเห็นว่ามี ความเหมาะสมในระดับปานกลาง สื่อการเรียนการสอนและตำราเอกสาร พบว่าผู้บริหาร สถานศึกษา อาจารย์และนักศึกษา มีความเห็นโดยภาพรวมว่า มีความ เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ในเรื่องสถานที่เรียนพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์และ นักศึกษา มีความเห็นโดยภาพรวมว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์และนักศึกษา มีความเห็นโดยภาพรวมว่าด้านบุคลากรมีความ เหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ด้านกระบวนการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าด้านการจัดการเรียนการ สอนโดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนอาจารย์และนักศึกษามีความเห็นว่า เหมาะสมปานกลาง ด้านการวัดและประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นว่า ด้านการวัด และประเมินผลโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนอาจารย์และนักศึกษามี ความเห็นว่าเหมาะสมปานกลาง ด้านการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์และ นักศึกษามีความเห็นว่าด้านการบริหารหลักสูตรโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านผลผลิต พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์และนักศึกษามีความเห็น โดยรวมในด้านผลผลิตว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ศศิธร ชิดน้ายี, และคนอื่นๆ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการ ประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนุตรดิตถ์ เป็นการ วิจัยเชิงพรรณนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัย พยาบาลบรมราชชนนีนุตรดิตถ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 วิทยาลัย พยาบาลบรมราชชนนีนุตรดิตถ์ จำนวน 54 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่ม ตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการศึกษา พบว่า

ด้านบริบทของหลักสูตร ผู้สำเร็จการศึกษาเห็นว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มี ความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และพระราชบัญญัติการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด และบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก

ด้านปัจจัยนำเข้าผู้สำเร็จการศึกษาได้ให้ความเห็นว่าปัจจัยเกื้อหนุนในการจัดการ เรียน การสอนโดยภาพรวมมีปริมาณเพียงพอ คุณภาพและความสะดวกในการใช้บริการ อยู่ใน ระดับดี ยกเว้นโรงอาหาร ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และinternet ที่ผู้สำเร็จการศึกษาจำนวนมากที่สุดให้ความเห็นว่าปริมาณไม่เพียงพอ โดยคุณภาพและความ

สะดวกในการให้บริการนั้น อยู่ในระดับพอใช้ถึงควรปรับปรุง

ด้านกระบวนการดำเนินการ ผู้สำเร็จการศึกษาให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าในภาพรวมว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการมีปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์ต่อนักศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรูปแบบพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาพบว่าทุกหมวดวิชา มีรูปแบบพฤติกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาคือแบบร่วมมือ ยกเว้นหมวดวิชาชีพ ภาคปฏิบัติที่มีรูปแบบพฤติกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมมากที่สุดและหมวดเลือกเสรี มีรูปแบบพฤติกรรมการเรียนการสอนแบบอิสระมากที่สุด

ด้านผลผลิตผู้สำเร็จการศึกษาได้ให้ความเห็นว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านทักษะ ชีวิตและสมรรถนะด้านวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด ขณะที่สมรรถนะสากล อยู่ในระดับมาก ส่วนสมรรถนะรายชั้นปีของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ชัยพร ชื่นกลิ่น, และสัญญา คำดี (2549, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2545 ของวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี ขณะอยู่ระหว่างการใช้หลักสูตร โดยใช้แบบจำลองชิป (CIPP) ประชากรเป็นอาจารย์ที่ปฏิบัติงานประจำของวิทยาลัยและนักศึกษาในหลักสูตรทุกคน โดยมีอาจารย์ประจำ 23 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินด้านบริบท วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านความชัดเจนของภาษา การนำไปใช้ และความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสังคมและชุมชน อยู่ในระดับมาก โครงสร้างของหลักสูตรและเรื่องความจำเป็นของรายวิชาต่อหลักสูตร มีความเหมาะสมในระดับมาก เรื่องของจำนวนหน่วยกิตมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง เนื้อหาสาระของหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในระดับมาก มีความทันสมัยในระดับมาก และมีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในระดับมาก

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น พบว่าปัจจัยด้านอาจารย์มีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านนักศึกษาเมื่อแรกเข้ามีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง โดยเฉพาะฐานข้อมูลการสืบค้นข้อมูล สื่อ สไลด์ทัศนูปกรณ์บางอย่างเช่น เครื่องถ่ายสัญญาณภาพ 3 มิติ (LCD) ฯลฯ

3. การประเมินกระบวนการ พบว่า มีความพึงพอใจด้านการบริหารหลักสูตร ได้แก่ การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร ด้านวางแผนการใช้หลักสูตร และการประเมินผล การเรียนการสอนตามหลักสูตร อยู่ในระดับปานกลาง

4. การประเมินผลผลิต พบว่า สมรรถนะของนักศึกษาปีที่ 1 มีอยู่ในระดับมาก ส่วนสมรรถนะของนักศึกษาปีที่ 2 มีอยู่ในระดับปานกลาง

นพวรรณ อารยกุล (2548, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาพาณิชยการ พ.ศ. 2545 (ฉบับปรับปรุง

พ.ศ. 2546) โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต 3 โดยศึกษาจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหาร จำนวน 4 คน ครูผู้สอน จำนวน 16 คน นักศึกษา 118 คน ผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 140 คน รวมทั้งสิ้น 278 คน ผลการวิจัยพบว่า

ด้านบริบท ผู้บริหารมีความเห็นว่าจุดประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหาวิชา มีความเหมาะสม ครูผู้สอน นักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ด้านปัจจัยเบื้องต้น ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า คุณลักษณะของครูและของผู้เรียน สื่อการเรียนการสอน สถานที่เรียนมีความเหมาะสม ส่วนงบประมาณเห็นว่าไม่เหมาะสม แต่ครูผู้สอนมีความเห็นว่างบประมาณมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอน นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นว่า คุณลักษณะของครูและของผู้เรียน สื่อในการจัดการเรียนการสอน สถานที่เรียนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ด้านกระบวนการ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสม ครูผู้สอนมีความเห็นว่าการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอน นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ด้านผลผลิต ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสม ส่วนครูผู้สอน นักศึกษา และผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

นัฐญา คุรุเจริญ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาการนำหลักสูตรบูรณาการไปใช้ในวิทยาลัยพยาบาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย : พหุกรณีศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำหลักสูตรบูรณาการไปใช้ในวิทยาลัยพยาบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ทำการเก็บข้อมูลแบบผสม คือระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามสภาพการนำหลักสูตรไปใช้ เก็บข้อมูลกับผู้บริหาร ผู้สอนและนักศึกษา ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยในระยะที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารว่ามีการเตรียมความพร้อมก่อนนำไปใช้ และการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง การบริหารหลักสูตรและการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการอยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นของผู้สอนในการนำหลักสูตรไปใช้ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลต่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ผู้บริหารและผู้สอนมีภาระงานมาก มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ แต่นักศึกษาไม่สามารถสืบค้นด้วยตนเองและขาดประสบการณ์การทำงานเป็นกลุ่ม

ผลการวิจัยในระยะที่ 2 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

พบว่า ผู้บริหารได้จัดให้มีการประชุมชี้แจงและอบรมเรื่องการใช้หลักสูตรแก่ผู้สอน เปลี่ยนโครงสร้างองค์กรจากภาควิชาเป็นกลุ่มวิชา ในการนำหลักสูตรบูรณาการไปใช้ ผู้สอนจากวิทยาลัยแห่งหนึ่งมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารการใช้หลักสูตร ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการมี 2 รูปแบบ คือ Tread model และ Connected model ผู้สอนมีการปรับเจตคติในการปฏิบัติการสอนด้วยการเปลี่ยนเจตคติที่ต้องทำงานเป็นทีม ในการวางแผนด้านเนื้อหาวิชาและกระบวนการบูรณาการผู้เรียนมีปฏิริยาทางสังคมในสถานการณ์จริงจากการค้นคว้าด้วยตนเองและได้เรียนรู้แบบร่วมมือ แต่นักศึกษายังคงประสบปัญหาในการสืบค้นข้อมูล ขาดเวลาในการทำงานร่วมกันขาดทักษะและความเชื่อมั่นในการฝึกปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้คือ ขั้นตอนที่เป็นระบบในการบูรณาการระหว่างกระบวนการพยาบาลกับวิชาชีพ อย่างไรก็ตามผู้สอนให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องสามารถนิเทศและเฝ้าอำนวยความสะดวกในกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้อย่างต่อเนื่อง โดยมีเวลาในการกำกับติดตามการใช้หลักสูตร การจัดการบริหาร การพัฒนาในการทำงานเป็นทีม และการให้กำลังใจในการนำหลักสูตรไปใช้

สุจินตนา พันธุ์กล้า, และคนอื่นๆ (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยการประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตร พยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2550 จำนวน 91 คน อาจารย์วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีพระพุทธบาทจำนวน 26 คนการประเมินโดยใช้รูปแบบชิป (CIPP Model) ผลการประเมิน พบว่า

ด้านบริบทของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนด้านสติปัญญา เจตคติและทักษะวิชาชีพ สามารถนำไปปฏิบัติได้ในระดับมาก โครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสม เนื้อหาวิชามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความถูกต้องทันสมัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพยาบาลสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก

ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่าผู้สำเร็จการศึกษามีคุณสมบัติเหมาะสมอยู่ในระดับมาก อาจารย์มีคุณวุฒิและจำนวนไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของสภาการพยาบาล ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้อาจมีความเหมาะสมในระดับมาก

ด้านกระบวนการ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมในระดับมาก

ด้านผลผลิต ระดับผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตรของผู้สำเร็จการศึกษา ร้อยละ 59.34 อยู่ในช่วง 2.50 – 2.49 ด้านคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์พบว่าผู้ที่สำเร็จ

การศึกษาและอาจารย์เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ภัทรพร อรัณยภาค, และคนอื่นๆ (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำการประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2544) โดยใช้แบบจำลองซิป(CIPP Model)ศึกษาจากประชากร คือ อาจารย์ผู้สอน 29 คน นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ทุกชั้นปีที่ใช้หลักสูตรฉบับนี้ จำนวน 269 คน ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรจำนวน 49 คน และผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 49 ผลการวิจัย พบว่า

ผลการประเมินด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพบว่า ได้รับการประเมินจากประชากรทั้งหมดในระดับมากถึงมากที่สุดทั้งในเรื่องความชัดเจนของภาษาที่ใช้ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและเอกลักษณ์วิชาชีพ โครงสร้างของหลักสูตรมีจำนวนหน่วยกิตเหมาะสม ทุกรายวิชาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาทันสมัยน่าสนใจมีความเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต ทุกรายวิชามีประโยชน์ต่อการนำไปประกอบวิชาชีพพยาบาล ในระดับมากถึงมากที่สุดเช่นเดียวกัน

ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า จำนวนอาจารย์มีเพียงพอกับรายวิชาที่สอน อาจารย์มีความรู้และประสบการณ์ในวิชาที่สอน สามารถพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะของหลักสูตร มีทักษะในการเลือกเนื้อหา กิจกรรม วิธีสอน รวมถึงการวัดและประเมินผล สามารถสอนเชื่อมโยงความรู้ด้านทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ อาจารย์มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีความตรงต่อเวลาในการสอน รับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา เอาใจใส่ช่วยเหลือนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอในระดับมากถึงมากที่สุด ด้านนักศึกษาพบว่าความรู้พื้นฐานชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพียงพอกับการศึกษาหลักสูตรนี้ มีความเชื่อมั่น มีความถนัดในการเรียน มีความรักและภาคภูมิใจในวิชาชีพพยาบาล มีความตั้งใจศึกษาและเข้าใจในวิชาที่เรียนและคิดว่าวิชาชีพพยาบาลมีคุณค่าสำคัญและมีประโยชน์ต่อสังคม สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีในระดับดีมาก ด้านปัจจัยเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนพบว่า หนังสือคู่มือหลักสูตร ห้องเรียน ห้องสมุด มีความเหมาะสม การให้บริการห้องสมุดดี มีตำราวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์และคอมพิวเตอร์มีเพียงพอระดับปานกลางถึงมาก ด้านสื่อการเรียนการสอน สถานที่ฝึกปฏิบัติงานเพียงพอในระดับมาก แต่ยานพาหนะมีเพียงพอในระดับน้อย

ผลการประเมินกระบวนการผลิตเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในระดับมาก

ผลการประเมินผลผลิต พบว่า ผลผลิตจากหลักสูตรนั้นมีคุณลักษณะทั่วไปและคุณลักษณะทางวิชาชีพพยาบาลตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สามารถประสานงานให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นได้ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรม เคารพสิทธิมนุษยชนในการปฏิบัติกรพยาบาลในระดับดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาวิชาชีพพยาบาลให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคข้อมูลข่าวสาร และสามารถปฏิบัติการพยาบาล

ได้ทุกสถานการณ์ในระดับปานกลาง

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ฟีดัน (Fidone, 1993, p.2038-A) วิจัยเรื่องการประเมินผลโปรแกรมมหาวิทยาลัยในระดับมัธยมศึกษา โดยใช้ส่วนประกอบของบริบทของแบบจำลองการตัดสินใจ CIPP มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อประเมินผลโปรแกรมมหาวิทยาลัยในระดับมัธยมศึกษาในเมืองซานอันโตนิโอ มลรัฐเท็กซัส (San Antonio, Texas) ประกอบด้วยเนื้อหาความรู้ที่ให้กับผู้เรียน กระบวนการในการให้ความรู้และผลที่ได้จากการเรียนรู้ เพื่อค้นหาความต้องการในเรื่องของหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบัน และกำหนดหลักสูตรที่ต้องการทั้งจากครูและนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้ชื่อว่าหลักสูตรวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนของเรา จัดพิมพ์โดยสมาคมครูผู้สอนวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (NSTA) นำมาใช้เพื่อหาความต้องการของครูผู้สอนและนักเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูสอนวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาที่สอนนักเรียนเกรด 6-12 จำนวน 100 คนและนักเรียนโปรแกรมวิทยาศาสตร์เกรด 10,11 และ12 จำนวน 618 คน โดยให้ตอบคำถาม 6 ข้อ และข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้ t-test วิเคราะห์ความแปรปรวนของข้อมูลโดยวิธี ANOVA และแจกแจงความถี่ของข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่และหลักสูตรที่เป็นที่ต้องการมีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลมาจากความแตกต่างด้านเพศ ระดับชั้นเรียนและรูปแบบการสอน ความชอบและไม่ชอบของผู้เรียน โดยสรุปผลได้ดังนี้

นักเรียนต้องการได้รับประสบการณ์ทางด้านวิทยาศาสตร์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น รวมทั้งได้มีโอกาสเยี่ยมชมนิทรรศการและงานที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ มีการทดลองในห้องปฏิบัติการมากขึ้นและได้เรียนรายวิชาที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น

ครูผู้สอนมีความต้องการให้ขยายจุดมุ่งหมายของการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สู่การพัฒนาทักษะในห้องปฏิบัติการ และการพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ทั้งครูและนักเรียนต้องการให้โรงเรียนจัดหลักสูตรย่อย เพื่อให้โอกาสนักเรียนได้สำรวจหาความรู้ในขอบเขตวิชาวิทยาศาสตร์อื่นๆ โดยใช้เวลาช่วงหนึ่งน้อยกว่า 1 ภาคเรียน

ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดกลาง เห็นว่าจุดมุ่งหมายของวิชาวิทยาศาสตร์หลายข้อ เช่น การเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเพื่ออาชีพนั้น ไม่สามารถนำมาใช้กับนักเรียนในโรงเรียนที่มีขนาดกลางได้จริง

บาร์นฮาร์ด (Barnhard, 1994, p.1459-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินเชิงคุณภาพของหลักสูตรใหม่ มหาวิทยาลัยอินเดียนเนซันแนล สเตท ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการประเมินโครงการการศึกษาของมหาวิทยาลัย โดยการทำวิจัยในช่วงการวางแผนและดำเนินงานของโครงการในปี 1993 ในประเด็นสำคัญได้แก่ จุดมุ่งหมายของการศึกษาในโครงการคุณภาพการสอนและหลักสูตร ผลการเรียนการสอนและความเหมาะสมของแบบแผนที่ช่วยให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ของโครงการ ผลการวิจัยสรุปว่า มหาวิทยาลัยอินเตอร์เนชั่นแนล สเปน สนับสนุนระบบเครือข่ายและภาวะผู้นำกลุ่ม ผู้สนใจโครงการบินอวกาศแต่ไม่ได้มีความตั้งใจ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจอย่างละเอียดลึกซึ้ง ถึงระดับเทคนิคการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบินอวกาศ ในโครงการที่เปิดอบรมในช่วงฤดูร้อน ผู้ที่เคยรับการฝึกอบรมเห็นว่า ประสบการณ์ได้มุ่งเน้นเครือข่ายความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมมากกว่าที่จะเป็นประสบการณ์ทางวิชาการที่เคยเป็นมา

วินน์ (Winn, 1998, p.0727-A) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมบำรุงรักษาเครื่องบิน E6A ของมหาวิทยาลัยวอชิงตัน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการประเมินประสิทธิภาพการสอนของคณะผู้ฝึกสอน และเพื่อประเมินเนื้อหาของหลักสูตรว่าสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ โดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยใช้แบบประเมินรูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตซึ่งใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสภาพการทำงานจริง ด้านเนื้อหาพบว่าการเตรียมปัญหารูปแบบต่างๆ เพื่อฝึกการแก้ปัญหาทางเทคนิคต่างๆ และมีการฝึกซ่อมบำรุงโดยจำลองการซ่อมบำรุงด้วยการใช้คอมพิวเตอร์

เฮียช (Hsieh, 1999, p.1023-A) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรเทคโนโลยีการประกันและการธนาคารของวิทยาลัยในไต้หวัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรในด้านการสอน ด้านการสนับสนุนหลักสูตร ด้านวัตถุประสงค์ ด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและการปฏิบัติงาน กรอบแนวคิดของการวิจัยใช้แบบประเมินรูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

ผู้เรียนไม่พึงพอใจที่หลักสูตรขาดความยืดหยุ่น และไม่ตรงตามความต้องการของผู้เรียน

นายจ้างพึงพอใจในเนื้อหาความรู้ที่เตรียมให้กับผู้เรียน และการปฏิบัติงานของผู้ที่สำเร็จการศึกษา

เนื้อหาหลักสูตรได้เตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการเข้าสู่วงการธุรกิจในอนาคตและ สนองต่อสังคมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง

แฮสกิน (Haskin, 1998, abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรเตรียมพยาบาลฝึกหัดปี 1990 ของมหาวิทยาลัยรอสเตอร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น ของผู้สำเร็จการศึกษา ผู้สอน และนายจ้างที่มีต่อหลักสูตรเตรียมพยาบาลฝึกหัดปี 1990 โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษา ผู้สอน และนายจ้างที่มีต่อหลักสูตรเตรียมพยาบาลฝึกหัด มีความเห็นว่า หลักสูตรการศึกษาสำหรับพยาบาลฝึกหัดนั้นมีระยะเวลาที่สั้นเกินไป ควรที่จะเพิ่มเติมเนื้อหาให้มากขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สำเร็จการศึกษาที่จะได้รับการจ้างงานต่อไปในอนาคต

ไซโต เครจ (Saito, Craig, 2000, abstract) ได้ศึกษาความคาดหวังและความเป็นจริงของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา: การเตรียมความพร้อมของนักศึกษาสำหรับการฝึกเป็นมืออาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงของนักศึกษาพบว่านักศึกษาคาดหวังกับบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งสิ่งใดที่นักศึกษาคาดหวังสิ่งที่เป็นจริงก็ควรเป็นเช่นนั้น เมื่อความคาดหวังเป็นไปได้ นักศึกษาก็พึงพอใจในโปรแกรม คณะวิชาและโรงเรียน ซึ่งจะสอนให้นักศึกษามีความเป็นมืออาชีพ ส่วนในเรื่องประสบการณ์ของการเป็นนักศึกษาระดับบัณฑิต นักศึกษามองว่ากระบวนการรับเข้า ความสัมพันธ์ของนักศึกษากับคณะ ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษารายวิชาในหลักสูตรครูผู้สอนและการประเมินผลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

เฟอร์ดา (TUNC Ferda, 2010, abstract) ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินโปรแกรมการสอนภาษาอังกฤษของมหาวิทยาลัยเอทีเอพีลิด โดยใช้รูปแบบชิปในการประเมิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมในมุมมองของอาจารย์และนักศึกษาทำการศึกษาจากนักศึกษานิเทศศาสตร์ปีการศึกษา 2008-2009 ที่ศึกษาโปรแกรมนี้จำนวน 406 คนอาจารย์ที่สอนในโปรแกรมนี้จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเป็นเชิงอนุมานและสถิติบรรยาย วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์หาความแปรปรวนหลายตัวแปร เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างตัวแปร ผลการศึกษา พบว่าโปรแกรมโรงเรียนเตรียมความพร้อมของมหาวิทยาลัยบางส่วนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และยังพบว่าปัจจัยด้านกายภาพ เนื้อหา วัสดุและการประเมินผลของโปรแกรมควรปรับปรุงเพื่อให้โปรแกรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตรแล้ว จะเห็นได้ว่างานวิจัยส่วนมากนิยมใช้รูปแบบการประเมินแบบชิป(CIPP Model)ซึ่งเป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ เนื่องจากการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ จะทำให้เราทราบถึงลักษณะข้อดีและข้อบกพร่องของหลักสูตร ผลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจต่อไป และจากการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร จะเห็นว่าได้ผลการวิจัยที่คล้ายคลึงกันคือผลของการประเมินส่วนใหญ่ พบว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ของความมุ่งหมายและส่วนที่แตกต่างกันคือ บริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งพบว่ามีทั้งส่วนดีและส่วนที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เพราะหลักสูตรแต่ละหลักสูตรมีลักษณะที่แตกต่างกันของจุดประสงค์ในการประเมินของผู้วิจัยแต่ละคน อย่างไรก็ตามผลในการประเมินหลักสูตรจะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรนั้นๆ ว่ามีข้อบกพร่องในแต่ละด้านอย่างไร ทั้งนี้เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีมีคุณภาพ เหมาะสมทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

สรุปจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ผู้วิจัยได้นำมารวบรวมเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง) พุทธศักราช 2545 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี และเลือกใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปป์ (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) โดยจะทำการประเมินทั้ง 4 ด้าน คือ

1. ด้านบริบท (context evaluation) เป็นการประเมินด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหาวิชาของหลักสูตร
2. ด้านปัจจัยเบื้องต้น (input) เป็นการประเมินด้านความเหมาะสมของผู้สอน ผู้เรียนและสิ่งที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการเรียนการสอน
3. ด้านกระบวนการผลิต (process) เป็นการประเมินด้านความเหมาะสมของการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลการเรียน
4. ด้านผลผลิต (product) เป็นการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบ เพื่อพิจารณาว่ากิจกรรมนั้นควรดำเนินการต่อไปจะปรับขยายหรือยุติกิจกรรมนั้นโดยประเมินใน 2 องค์ประกอบ คือ

4.1 ด้านประสิทธิผลของหลักสูตร (effectiveness evaluation) เป็นการประเมินผลเกี่ยวกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผล การสอบเพื่อขึ้นทะเบียนขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพได้ในครั้งแรก และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาคามหลักสูตร

4.2 ด้านผลกระทบ (impact evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้น ภายหลังการดำเนินงานไปแล้ว ผลดังกล่าวเป็นผลที่เกิดต่อเนื่องจากผลผลิตของการดำเนินการ โดยอาจเป็นผลที่คาดหวังไว้หรือไม่ก็ได้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการประเมินจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหาร ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินการหลักสูตร จะได้นำผลการประเมินที่ได้ไปพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ในอันที่จะทำให้ได้หลักสูตรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น